

A drogjelenség médiareprezentációja a 2022-es online sajtóban

Arnold Petra Semmelweis Egyetem ETK Addiktológiai Tanszék

Elekes Zsuzsanna Budapesti Corvinus Egyetem Társadalom- és Politikatudományi Intézet

Urbán Ágnes Budapesti Corvinus Egyetem Adatelemzés és Informatika Intézet

Paksi Borbála Eötvös Loránd Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Absztrakt: A drogfogyasztással kapcsolatos magyarországi kutatási és kommunikációs embargó feloldása óta eltelt négy évtizedben sajátos, egyfajta „vargabetűvel” leírható utat járt be az addiktológia szakma, a drogjelenség politikai/szakpolitikai megközelítése és a hozzá kapcsolódó intézményrendszer éppúgy, mint a drogfogyasztók társadalmi megítélése. A kezdeti útkeresést követően a szakterület kibontakozásának másfél-két évtizeden keresztül tartó időszakát szinte minden területen a fokozatos „leépülés, az „erózió kora” követte. Hasonló ciklikusság a drogfogyasztókkal kapcsolatos lakossági vélekedésekben is nyomon követhető volt: a drogfogyasztók társadalmi kirekesztettségének 2001–2007 közötti csökkenése 2015-re megfordult, a legutóbbi, 2023-ban készült lakossági vizsgálat szerint pedig minden idők legmagasabb stigmatizációját élhették meg a drogfogyasztók. Jelen tanulmány ebben a változó társadalmi kontextusban vizsgálja a drogjelenség médiareprezentációjának alakulását. A kutatás során a 2022. évi 10 legolvasottabb hazai internetes portálon megjelent drog tematikájú írások reprezentatív (N=238) mintáján kvantitatív tartalomelemzést végeztünk, majd a kapott eredményeket időbeni kontextusba helyeztük. Az eredmények azt mutatják, hogy a korábbi sajtóelemzésekben megjelenő kedvezőbb irányú tendenciák után 2022-re újra a sematikus, szenzációhajhász, elítélő, jellemzően nem szakmai, differenciálatlan tállalásmód jelenik meg. A drogjelenség politikai-, társadalmi- és médiareprezentációjának szinkronitása felveti a drogfogyasztással kapcsolatos médiaközlésekre vonatkozó ajánlási rendszer kidolgozásának szükségességét.

Kulcsszavak: drog, kábítószer, médiaelemzés, társadalmi távolság, trend

Representations of Drug-Related Issues in Online Media During 2022

Abstract: Over the four decades since the lifting of the embargo on research and communication related to drug use in Hungary, the field of addiction medicine has followed a distinctive trajectory—one that can be described as a “zigzag.” This pattern is mirrored in the political and policy approaches to the drug phenomenon, the associated institutional frameworks, and the evolving social perceptions of drug users. Following an initial period of exploration, the field experienced a developmental phase lasting approximately one and a half to two decades. This was subsequently followed by a gradual decline—an “era of erosion”—across nearly all domains. A similar cyclical trend is evident in public attitudes toward drug users. Between 2001 and 2007, social exclusion of drug users decreased, but this trend reversed by 2015. According to the most recent general population survey conducted in 2023, drug users now face the highest levels of stigmatisation ever recorded. This study investigates how media representations of the drug phenomenon have evolved within this shifting social context. We conducted a quantitative content analysis of a representative sample (N=238) of drug-related articles published in 2022 across the ten most-read Hungarian internet portals, situating the findings within a broader temporal framework. The results indicate that, contrary to the more favourable trends observed in earlier press analyses, 2022 saw a resurgence of schematic, sensationalist, condemnatory, typically unprofessional, and undifferentiated reporting styles. The alignment of political, social, and media narratives surrounding drug use underscores the urgent need to develop a set of recommendations for responsible media communication on this topic.

Keywords: drug, media analysis, social distance, trend

Háttér

A drogjelenség médiareprezentációjának drogpolitikai, drogszakmai kontextusa

A drogjelenség a tömegkommunikációban a nyolcvanas évek közepéig zárt területnek, tabutémának számított Magyarországon. 1977-ben az MSZMP KB Agitációs

és Propaganda Osztályának kezdeményezésére, az Állami Ifjúsági Bizottság és az Egészségügyi és Oktatási Minisztérium közös állásfoglalásával utasítás született a kábítószer-jelenség kutatásának betiltására, illetve a téma bizalmas kezelésére. Ez a helyzet 1985-ben változott meg, amikor az MSZMP KB hivatalosan elismerte a drogprobléma létezését Magyarországon. Ezt követően, a nyolcvanas évek második felében kezdődhettek meg a drogjelenséggel kapcsolatos hazai tudományos kutatások, s indulhatott meg a témában a társadalmi kommunikáció.

A szakterület érdemi kibontakozásának, felívelésének időszaka a 90-es évektől – drogpolitikai szempontból inkább annak második felétől (Molnár 2016)¹ – datálható, amikor mintegy másfél-két évtizeden keresztül szoros együttműködésben alakult az addiktológia különböző alkalmazott területeinek és tudományos megalapozásának fejlődése (Demetrovics és Rácz 2021). Ebben az időszakban jelentős előrelépések történtek a szakmai közélet területén: 1994-ben megalakult a szakma első országos szervezete, a Magyar Addiktológiai Társaság (MAT), amit a drogprobléma kezelésének különböző területein tevékenykedő szakembereket/szervezeteket tömörítő szakmai ernyőszervezetek követtek.² A korábbi, alkohol fókuszú addiktológiai szakmai lap, az *Alkoholológia* helyét 1993-tól a *Szenvedélybetegségek (Addictologia Hungarica)* vette át, mely meghatározó helye lett a hazai drogműködési eredmények közlésének, rendszeressé váltak a szakmai konferenciák.³ 2000-ben a szakpolitika és a szakma példamutató együttműködésében került megalkotásra a terület nagy hatású drogpolitikai dokumentuma, a „Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására” (Országgyűlés 2000). A stratégia megvalósításának támogatására a kormány 2001-ben létrehozta a Nemzeti Drogmegelőzési Intézetet (NDI), amely – más tevékenységei

mellett – a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok⁴ létrejöttének allokálásával és szakmai felügyeletével, számos kiadvánnyal és konferenciák szervezésével tovább segítette a szakmai közélet fejlődését. Források nyíltak meg az ellátások-szolgáltatások fejlesztésére s az azokat megalapozó az addiktológiai kutatásokra is.⁵ A 2000-es évek elejé-

1 Molnár (2016) az 1990–1997 közötti időszakot az útkeresés időszakának, az 1998–2009 közöttit pedig az építkezés időszakának nevezi. Mindkét időszakot a drogpolitikai érdeklődés növekedése jellemzi, azonban a problémakezelés meghatározó intézményei az 1998 utáni időszakban jöttek létre.

2 1995-ben megalakult a Magyar Drogterápiás Intézetek Szövetsége (MADRISZ), 2004-ben a Magyar Drogprevenációs és Ártalomcsökkentő Szervezetek Szövetsége (MADÁSZSZ), 2007-ben pedig az Ártalomcsökkentők Szakmai Egyesülete (ÁSZ).

3 A MAT évi-kétévi rendszerességgel rendezett országos kongresszusai az addiktológia szakma meghatározó rendezvényeivé váltak, de ezek mellett a társaság számos kisebb továbbképzést, szakmai konferenciát is rendezett.

4 A brit mintára kiépített Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok (KEF-ek) a helyi kábítószerügyi koordináció „szervei”, melyek feladata, hogy összehangolják a drogprobléma visszaszorításban szerepet játszó intézmények munkáját.

5 A kutatások számos területen zajlottak. A társadalmi addiktológiai problémák megismerésé-

re a témában végzett hazai kutatási és publikációs tevékenység felkerült a nemzetközi palettára (Demetrovics és Rácz 2021). Az ország uniós csatlakozásával a drogmonitorozás európai uniós intézményrendszerének hazai központjaként 2004-ben megalakult a Nemzeti Drog Fókuszpont.⁶ 1999-től – kezdetben a Drogkoordináció, majd megalakulását követően az NDI, illetve a Drogfókuszpont gondozásában – évente megjelent a hazai addiktológiai kutatási eredményeket, a drogfogyasztás különböző statisztikai indikátorainak alakulását bemutató „Jelentés a magyarországi kábítószerhelyeztről” című összefoglaló kiadvány, mely fontos alapot szolgáltatott a területen dolgozó szakemberek mellett a médiamunkások tevékenységének tényalapúságához. E felívelő időszakban jelentős fejlesztések történtek a kábítószer-használat megelőzését, a problémássá váló használtból eredő következmények kezelését és az ártalomcsökkentést célzó beavatkozások kialakításában és hozzáférhetőségének fejlesztésében is, megteremtve ezen szolgáltatások működésének jogi, finanszírozási feltételeit és minőségbiztosítását (Nemzeti Drog Fókuszpont 2004; Nyizsnyánszki és Csorba 2003).

Ezt az „aranykort” 2010-es évektől kezdődően – az immár nemzetköziesedés fázisán túljutott tudományos publikációs tevékenység kivételével⁷ – szinte minden területen fokozatos „leépülés” (Rácz és Kassai 2022), az „erózió kora” (Molnár 2016) követte. Ennek talán egyik legemblematikusabb megnyilvánulása, hogy az időszak felében nem létezett iránymutatással szolgáló szakpolitikai stratégiai

dokumentum,⁸ s a 2013–2020 között érvényben lévő drogstratégia (Országgyűlés

hez kiinduló adatokkal szolgáló általános populációban történt epidemiológiai kutatások mellett kvantitatív és kvalitatív kutatások készültek különböző veszélyeztetett társadalmi csoportokban (pl. leszakadók, gyermekvédelmi gondoskodásban lévők, táncos szórakozóhelyeket látogatók stb.), a prevenció és egyéb beavatkozások területén azok feltárása és hatékonyságának vizsgálata céljából. A kutatások megvalósulását a szaktárca a „Kábítószer-problémával kapcsolatos vizsgálatok, kutatások támogatására” (KAB-KT) évente kiírt pályázatokkal, valamint egyedi támogatásokkal segítette. Az 1999 és 2008 közötti időszakban összesen 133 kutatás nyert támogatást pályázati keretből és 15 egyedi támogatás révén (Demetrovics és Kun 2009).

6 Az egészségügyi, szociális és családügyi miniszter 11/2004. (II. 28.) ESZCSM rendelete a magyar Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ működéséről, feladat- és hatásköréről.

7 Ugyanakkor – sajnálatos módon – a hazai drogkutatási eredmények megjelenése szempontjából korábbi időszakban meghatározó *Addictologia Hungarica* 2011-ben – a publikációs gyakorlat nemzetközi térre való fókuszáttevődése, valamint forráshiány okán – megszűnt.

8 A 2000-ben elfogadott Drogstratégia 2009-ben lejárt. Az első stratégiai periódus értékelését (Felvinczi és Nyírády 2009) követően „Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma kezelésére 2010–2018” (Országgyűlés 2009) címmel új stratégia került kidolgozásra, melyet az Országgyűlés 2009 decemberében fogadott el (106/2009. (XII. 21.) OGY határozat). Azonban a 2010-ben felállt új kormány ehhez nem készített cselekvési programot, mintegy érvénytelennek tekintve azt – ahogy egy új stratégia kidolgozására vonatkozó előterjesztés fogalmazott, „de jure” hatályban volt, de „de facto” mégsem volt érvényben (Nemzeti Drogmegelőzési Iroda 2011) –, ugyanakkor új stratégia csak 2013-ban készült (80/2013. (X. 16.) OGY határozat).

2013) már a címében is – „Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen” – az 1970–80-as éveket idézte, és újra megjelent a „valami ellen folyó küzdelem” megfogalmazás is (Rácz és Kassai 2022: 54). Hasonlóképpen beszédes indikátorai a visszafejlődésnek a Nemzeti Drogmegelőzési Intézet „leminősítése”, majd létszámának fokozatos leépítése, végül megszüntetése,⁹ a Nemzeti Drog Fókuszpont állományának, szakpolitikai súlyának és lehetőségeinek visszaszorulása,¹⁰ a drog tematikájú kutatástámogatások megszűnése¹¹ s általában a terület szakpolitikai szerepének és ezzel együtt költségvetési támogatásának minimalizálása.¹² A fentiekkel összefüggésben a szakmai közélet/érdekérvényesítés civil szereplőinek tevékenysége kezdetben a kihívások okán erősödött, új érdekképviseleti formációk jöttek létre¹³, azonban a szakma nem tudta „a hajánál fogva” kihúzni saját magát a mocsárból (Rácz és Kassai 2022: 57), s az évtized végére a korábbi periódusban létrejött, a szakma érdekérvényesítését biztosítani hivatott szervezetek némelyike ténylegesen vagy funkcionálisan megszűnt, mások ahhoz közeli állapotba kerültek. Az igazodási pontok hiánya, a szakpolitikai és pénzügyi támogatás terén tapasztalható erózió gyakorlatilag minden ellátási szegmensben lecsapódott (KCKT 2015; 2017). A drogpolitika hangsúlyvesztésének egyik legnagyobb elszenvedője az iskolai prevenció (Rácz és Kassai 2022), ahol mind volumen, mind minőség tekintetében jelentős visszaesés volt tapasztalható már az időszak első felében is (Paksi 2019), majd a gyermekvédelmi törvény 2021. évi módosítása teremtette jogi környezetben az iskolai prevenció gyakorlatilag ellehetetlenült.¹⁴ Ezzel

9 Ez az Intézet nevének átalakításában is megjelent: 2010 után a 2015-ös megszüntetéséig Nemzeti Drogmegelőzési Iroda néven regnált.

10 A 2010-es évek közepére általános tapasztalatként jelentkezett a területen dolgozók körében, hogy problémát jelentett a drogfogyasztásban és a drogpolitikában történő aktuális folyamatok, saját helyzetünk értelmezése. Erre reflektálva a civil szervezetek/szakemberek a különböző területekről ún. Élő jelentéseket készítettek, melyek célja saját helyzetük értelmezése, az, hogy közös látélelet adjanak a drogügyek egyes területeiről, és ezzel segítsék a problémafókuszok azonosítását, a területen folyó munka reflexivitását (KCKT 2015).

11 2011-től megszűnt a drogszakmai döntések tényalapúságát segíteni hivatott alkalmazott kutatások (KAB-KT) finanszírozása.

12 „A kábítószerügyi koordináció legmagasabb beosztású vezetője egy minisztériumi osztályvezető lett” (Molnár 2016: 228).

13 A korábbi periódusban létrejött ernyőszervezetek (MAT, MAÁSZSZ, MADRISZ, ÁSZ) 2014-ben létrehozták az ún. Kábítószerügyi Civil Koordinációs Testületet (KCKT), valamint a Drogszakmai Civil Ombudsman (DCO) intézményét.

14 A 2011. évi CXCV. törvény 2021. évi módosítása kimondja, hogy „9/A. § (1) A nevelési-oktatási intézmény saját pedagógus-munkakörben foglalkoztatott alkalmazottján és az intézményben iskola-egészségügyi szolgálatot ellátó szakemberen és az intézménnyel kötött együttműködési megállapodással rendelkező állami szervén kívül más személy vagy szervezet tanórai vagy egyéb, tanulóik részére tartott foglalkozás keretében szexuális kultúrával, nemi étellel, nemi irányultsággal, szexuális fejlődéssel, a kábítószer fogyasztás káros hatásaival, az internet veszélyeivel és egyéb testi és szellemi egészségfejlesztéssel kapcsolatos foglalkozást (e § alkalmazásában a továbbiakban: program) csak akkor tarthat, ha jogszabályban kijelölt szerv nyilvántartásba vette)” (<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100079.TV>). Ugyanakkor a törvényhez 4 éven keresztül (2025. június 4-ig)

egy olyan beavatkozási szegmens szerepe minimalizálódott, mely jellegénél fogva az értékek, gondolkodásmódok elsajátítása, alakítása szempontjából érzékeny fejlődési periódusban lévő populáció nagyarányú elérésére lehetne alkalmas (Paksi, Felvinczi és Schmidt 2011¹⁵).

A kutatás empirikus és médiaelméleti kontextusa

A kutatási és kommunikációs embargó feloldását követően a nyolcvanas évek második felére a drogprobléma felkerült a tömegkommunikációs nyilvánosság napi-rendjére: 1985-ben már olyan cikkek is megjelenhettek, amelyek elismerik a drogprobléma létezését (Bácskay 1989). A drogtematika sajtómegjelenését áttekintő első elemzések szerint a nyolcvanas évek írásaiban a drogok, illetve a drogfogyasztók negatív konnotációban, jellemzően differenciálatlan, szenzációhajhász ábrázolásmóddal jelentek meg (Bácskay 1989; Paksi 1994). A droghasználókat a társadalom perifériájára szoruló, szakadt, elhanyagolt külsejű csavargóknak, bűnözőknek ábrázolták, a fogyasztást pedig „pusztító szenvedélynek”, „halálos mámornak” (Bácskay 1989: 23). A cikkekben túlfűtött, túldramatizált kifejezésekkel találkozhattunk: „Korunk pestise”, „Szörnyű kor”, „Nagy ellenség”, „Az aluljárók törvényen kívüli lovagjai” (Paksi 1994: 364). Már a korai sajtómegjelenésekre irányuló elemzések kiemelik az effajta ábrázolásmód problematikus jellegét: „A drogosok marginalizálódása és a tömegkommunikáció sztereotip képe egymást erősítik” (Rácz 1989: 30).

A drogszakma kilencvenes évektől elindult kibontakozásának/felívelésének időszakában a média drogprobléma iránti érdeklődése is megnőtt. A drogjelenség média-reprezentációjára vonatkozó elemzések már a kilencvenes évek vonatkozásában arról számoltak be, hogy egyre több ismeretterjesztő írás, cikk, sajtóközlemény jelent meg (Paksi 2000; Arnold és Paksi 2010). Az ebben az időszakban elsődlegesen a fiatalok által olvasott lapokat megcélzó (pl. Oprics és Paksi 1998; Csízy és Szabó 2000; Nyírády és Schmidt 2000; Paksi 2000) és/vagy speciális fókusszal készült¹⁶ (Csízy, Szabó és Verbőczy 1999) elemzések azt jelzik, hogy ugyan egyfajta differenciáltabb, kevésbé szenzációhajhász ábrázolásmód is megjelent, azonban továbbra is az elítélő, sematikus, a bűnözés kontextusában való ábrázolásmód volt a domináns. A drogfogyasztó sémája továbbra is elsődlegesen olyan társadalmi típust jelenít meg, amelynek fő jellegzetessége a drogfogyasztás, és számos mellékjellegzetességgel is rendelkezik: tipikus sorsa, szociális helyzete, lelki tulajdonságai és morális jellemzői.

nem született végrehajtási utasítás, így nem került kijelölésre a törvényben említett, nyilvántartásra jogosult szerv sem, következésképpen a drogszakmai civil szervezetek nem végezhettek az iskolákban prevenciószervezési tevékenységet.

15 A felívelés időszakának végén Magyarországon az iskolák/osztályok több mint 80%-ában már volt iskolai prevenció.

16 A törvényi szabályozás módosítására vonatkozó törvényjavaslat benyújtása és elfogadása között eltelt időszakot (1998. szeptember 29. és december 21.) vizsgálták.

A drogszakmai fellendülés második felében, az ezredfordulót követően több alkalommal készültek (Arnold 2006; Open Network 2005; 2007; 2008; Arnold és Paksi 2010¹⁷) a drogjelenség hazai médiareprezentációjának vizsgálatára irányuló – a jelen cikkben bemutatásra kerülőhöz hasonló módszertant alkalmazó – kutatások. Ezek a kutatások azt mutatták, hogy a média drogprobléma iránti érdeklődése tekintetében a kilencvenes évek második felében tapasztalt növekedés a kétezres évek első évtizedében folytatódott. Ebben az időszakban – a nyomtatott és az online média egyaránt – jellemzően (84–93%-os arányban) már tényleíró ábrázolásmóddal, semleges (nem elítélő) attitűddel jelenítette meg a drogproblémát, jellemzően kevésbé (kevesebb mint a cikkek tizedében) használt szenzációkeltő kifejezéseket és sztereotíp ábrázolásmódot. Ugyanakkor a cikkek egynegyede továbbra is a bűnüldözéssel hozta kapcsolatba a drogjelenséget, ami a drogfogyasztókkal kapcsolatos társadalmi távolság/kirekesztés fennmaradását eredményezheti (Arnold és Paksi 2010). Ezek az elemzések azt is jelezték, hogy az online médiában – a nyomtatott sajtóhoz képest – kevésbé van jelen a különböző szerek összemosása, és inkább jellemző a drogfogyasztó aktív szereplőként való ábrázolása, ami a differenciált és toleránsabb társadalmi attitűdök felé való elmozdulás, a drogfogyasztókkal kapcsolatos társadalmi távolság csökkenésének indikátora, esetleg hordozója lehet.

A fentiekben röviden áttekintett és a jelen tanulmány tárgyát képező sajtóelemzéseket is – többek között¹⁸ – az a feltételezés indukálja, hogy az olvasott tartalmak hatással lehetnek a közgondolkodásra, azzal együtt, hogy a médiahatás-elméletek e hatás iránya és mértéke tekintetében sem tekinthetők egységesnek (Bajomi-Lázár 2017: 63). Kutatásunk szempontjából elsősorban a keretezéselemzés (*framing analysis*) releváns, amely azt vizsgálja, hogy egy szakpolitikai kérdésről szóló nyilvános diskurzus hogyan épül fel (Pan-Kosicki 1993). Ez nem egyirányú logikai kapcsolat, sokkal inkább körkörös folyamatként lehet elképzelni. Egy szakpolitikai téma megjelenése a médiában nagymértékben befolyásolja a közvéleményt és ezáltal azt is, hogy a társadalom milyen elvárásokat fogalmaz meg a politikai elit felé az adott kérdésben. A politikai elit jellemzően reagál valamilyen módon a társadalmi igényekre, de igyekszik a nyilvános diskurzust is befolyásolni olyan módon, hogy ez számára kedvező legyen.

Herman és Chomsky (2008) a politika és az ezzel összefonódó nagyvállalati érdekek befolyásoló hatásának tulajdonítja, hogy a média a privilegizált csoportok

17 Egy 2006-ban készült elemzés négy napilapban (*Magyar Nemzet, Magyar Hírlap, Népszabadság, Népszava*) vizsgálta a 2005-ben megjelent összes drog témájú cikket (Arnold 2006). Az Open Network vizsgálati (Open Network 2005; 2007; 2008) ugyanezen napilapokban – ugyan némileg más módszertannal – elemezték a drogjelenség 2001–2006 közötti médiaábrázolását. Az elektronikus médiára vonatkozóan pedig 2003-ra és 2007-re rendelkezünk kutatási információkkal (Arnold és Paksi 2010).

18 A médiaelemzések a drogfogyasztással kapcsolatos társadalmi viszonyulásokról/tapasztalatokról olyan, önmagában is fontos információkkal szolgálnak, melyek más kutatási adatokban/statisztikákban nem jelennek meg (EMCDDA 2005).

gazdasági, társadalmi és politikai céljait védi. Ezt a témaválasztással, az aggodalmak felnagyításával, a problémák keretezésével, az információk szűrésével, a hangsúlyok és a hangnem megválasztásával teszi. A szerzőpáros legendás könyvében felvázolt propagandamodell éppen a keretezési elméletre épül.

Tankard (2001) tanulmánya különösen nagy figyelmet szentel a keretezés olyan közvetett eszközeire, mint a nyelvhasználat, az idézetek használata, címek és alcímek, vagy éppen az ábrák, grafikai elemek használata.

A keretezésnek kétségtelenül nagy jelentősége van a nyilvánosság alakításában, de nehezen igazolható, hogy a mai technológiai és piaci környezetben közvetlen módon, felülről lefelé befolyásolni lehet egy kérdés médiareprezentációját. Herman és Chomsky fent említett könyvében azonban kiemeli a közvetett eszközök szerepét, ezen belül azt, hogy az állam milyen információkat, például kutatásokat, statisztikákat hoz nyilvánosságra. Egy szakpolitika mindig komplex rendszer, megítélését nagymértékben befolyásolja, hogy milyen információk érhetők el, és milyenek nem jutnak el a nyilvánossághoz, vagy csak torzított formában. A drogkérdés kapcsán például olyan egészségügyi, bűnözési, oktatási adatok ismerete szükséges, amelyek az államnál állnak rendelkezésre; amennyiben a kormányzat ezeket nem hozza nyilvánosságra, a média nem tud teljes képet adni a vizsgált problémáról.

A szükséges információk, így például a statisztikák, kutatások elzárásával vagy manipulatív nyilvánosságra hozatalával alighanem mindenhol eredményesebben tudja befolyásolni a politikai hatalom a szakpolitikai diskurzust, mint annak irányításával, hogy az újságírók mit és hogyan hozzanak nyilvánosságra a már megszerzett információkból. Magyarország esetében ismert, hogy a médiaszabadság kérdése nemzetközi kritikák kereszttüzében áll, jól dokumentált, hogy az állam milyen eszközökkel avatkozik a médiapiac működésébe, jelentős tulajdonosi koncentrációt kialakítva (Bátorfy 2017; Urbán 2024). Még ebben a foglyul ejtett médiarendszerben is kimutatható, hogy a független hírforrások meghatározóak a médiafogyasztásban, a kormánypárti narratívát képviselő médiumok elérése közel sem teljes a magyar társadalomban. Azt is bizonyítják a kutatások, hogy bár a nyilvánosság polarizáltsága igazolható, a kormánypárti és az ellenzéki szavazók médiatérképe eltérő, mégsem szabad túlbecsülni a buborék-jelenség hatását: nem igaz, hogy a médiafogyasztók csak a saját buborékjukba vannak bezárva, és nem jut el hozzájuk olyan hír, ami ellentmond a politikai preferenciájuknak (Hann et al. 2023; Vicsek 2024).

Más kutatások is bizonyítják, hogy habár a jelenlegi technológiai környezetben nem lehet fizikailag megakadályozni az információk terjedését, az állam így is be tud avatkozni a nyilvánosságba. Bátorfy (2022) az ún. támogatott beszéd (*subsidized speech*) magyarországi megjelenését vizsgálta és arra jutott, hogy az állami hirdetési gyakorlat, illetve a média-ökoszisztémába való beavatkozás visszaszorítja a piaci mechanizmusok érvényesülését. A tanulmány arra jut, hogy az állami beavatkozás a magántulajdonú médiavállalatok diszfunkcionális működéséhez vezet, és ez nyilvánosságdeficitet okoz. A Társaság a Szabadságjogokért (é. n.) kutatása azt elemzi, hogy az állam Magyarországon közvetlenül is változatos eszközökkel gátolja az újságírókat abban,

hogy hozzájussanak a munkájukhoz szükséges információkhoz. A keretezést tehát a magyar kormány is inkább az információk elzárásával tudja sikeresen megoldani, nem pedig az újságírókhoz eljutott információk terjesztésének ellehetetlenítésével.

Tanulmányunkban más, a drogfogyasztással kapcsolatos médiatartalmak megismerésére irányuló elemzésekkel összhangban azzal a feltételezéssel élünk, hogy a média hatással lehet arra, hogy mely téma legyen napirenden; kijelölheti a fontosabb témákat; illetve hatással lehet a politikai döntéshozatalra (Lancaster et al. 2011). E hatásokra példának hozható az az eset, amikor az ausztráliai heroinproblémák eszkalálódásáról szóló médiatudósítás nagy szerepet játszott a herointúladagolással kapcsolatos érdeklődés felkeltésében, a közbeszéd egészségügyi és/vagy bűnügyi kérdésként való értelmezésében, valamint a politikai döntések befolyásolásában (Lancaster et al. 2011). A média hatással lehet továbbá az egyéni és társadalmi attitűdök alakulására (Lancaster et al. 2011), például a veszélyeket eltúlzó sémák szerepet játszhatnak a drogfogyasztókról egyfajta torz kép (Terestyéni 1989; Bácskay 1989; Rácz 1989; Murji 1998; Paksi 1994; Open Network 2005; Holland et al. 2024), illetve általában a drogfogyasztókkal/drogfogyasztással kapcsolatos elítélő attitűdök, társadalmi távolságtartás kialakításában/fenntartásában (Oprics és Paksi 1998; Arnold és Paksi 2010).

Drogfogyasztókkal kapcsolatos lakossági attitűdök

A pszichoaktív szer-használat egy morális térben zajló, csaknem minden esetben szociális aspektusokat is hordozó magatartás, melynek kialakulása és fennmaradása szempontjából a jelenséggel kapcsolatos társadalmi attitűdök, azok mintázódása és tartalma meghatározó jelentőséggel bírhat. A különböző társadalomtudományi értelmezések¹⁹ – többek között – a társadalmi attitűdök alakulásával hozzák összefüggésbe bizonyos, a droghasználat elmélyülésére, problematikussá válására utaló epidemiológiai mutatóknak (pl. a folyamatos fogyasztási rátának, a polidroghasználat relatív nagyságának vagy a tiltott szer-használati piramis meredekségének) az alakulását (pl. Korf 1995), a kezeléshez való hozzájutás akadályoztatását (pl. Ritson 1999), a kezelés

19 A különböző, morális térben megjelenő társadalmi cselekvéseket, illetve azzal összefüggő problémákat a társadalomtudományi modellek különböző módon értelmezik. Az egyik értelmezési irányt a kulturális megközelítések körébe tartozó társadalmi kontroll elméletek jelentik (Lemert 1974; Jessor 1974), a másik irányt pedig a minősítéssel, társadalmi kirekesztéssel foglalkozó interakcionista megközelítések (Becker 1963; Goffman 1981). Ez a két modell ugyanazon folyamat két oldalát vizsgálja (Room 2007). Szűkebb értelemben a kulturális elméletek szerint arra a társadalomra, illetve tagjaira jellemzőek a különböző deviáns magatartásformák, ahol ezeket az uralkodó normák és értékek inkább „megengedik” (Andorka 1994). A társadalmi kontroll elmélet a társadalmi viszonyulások elrettentő erejét hangsúlyozza. Ezzel szemben a minősítési elméletek a valamely viselkedésre adott társadalmi reakciókat, minősítéseket teszik felelőssé a problémák elmélyüléséért, a másodlagos devianciák kialakulásáért. Az egyik megközelítés az erős társadalmi kontroll (stigma) elrettentő erejét hangsúlyozza, míg a másik éppen azokra fókuszál, akiket „nem sikerült elrettenteni”. Általában véve a stigmával mint a szociális kontroll eszközével kapcsolatos kutatások is elismerik, hogy a stigma eredménye nem mindig a szociális kontroll és konformitás (Room 2007).

utáni reintegráció lehetőségeit (Link et al. 1997; Busa és mtsai 2008). A különböző speciális populációs kutatási tapasztalatok (Paksi és Arnold 2009; Paksi, Magi és Gurály 2021) azt is jelzik, hogy a droghasználat elmélyülésére, problematikussá válására utaló epidemiológiai mutatók a droghasználat szempontjából az átlagosnál nagyobb kitettségű társadalmi csoportok (hajléktalanok, fogvatartottak, partilátogatók, egyetemisták) közül azok esetében különösen magasak, melyek egyéb dimenziókban is szembesülnek a társadalmi kirekesztéssel. Ezekben a különösen vulnerábilis csoportokban feltételezhetően a sebezhetőség különböző életdimenziókban való halmozódásáról, a szociális egyenlőtlenségből fakadó és a szerhasználattal járó stigmatizáció interakciójáról beszélhetünk.

Az elmúlt 20 évben hazai reprezentatív mintán készült országos drogepidemiológiai vizsgálatok rendre azt jelzik, hogy a felnőtt (18–64 éves) népesség a társadalmi elítélés alá eső csoportok közül (kábitószeres, alkoholista, homoszexuális, cigány, AIDS-beteg, börtönviselt) kábítószeresektől tartja a legnagyobb társadalmi távolságot. A kutatási adatok emellett azt is jelzik, hogy a – kutatási adatokkal többé-kevésbé²⁰ lefedett 2001 és 2023 közötti időszak első éveiben – drogpolitikai szempontból az építkezés (Molnár 2016) időszakának tekinthető 2001 és 2007 közötti időszakban szignifikáns enyhülés mutatkozott a drogfogyasztók lakossági stigmatizációjában: a szomszédsági viszonyt elutasítók aránya 84,3%-ról 79,1%-ra csökkent. Ez a tendencia azonban valamikor visszarendeződésnek indult, és az addiktológiai szakterület leépülésének, a szakpolitika eróziójának ötödik évére, 2015-re szignifikánsan (79,1%-ról 84,2%-re) emelkedett, majd 2019-re ezen a magasabb szinten stabilizálódott az elutasítók aránya. A legutóbbi, 2023. évi adatok alapján (Paksi 2025) pedig tendencijelleggel tovább növekedett a drogfogyasztókkal szemben tartott társadalmi távolság: mára a felnőtt populáció 86,3%-a gondolja úgy, hogy nem látna szívesen a szomszédságában kábítószer-fogyasztót (1. ábra). Tekintettel arra, hogy a drogfogyasztás elterjedtségi adatai alapján más országokhoz képest Magyarországon a népesség ma is relatíve alacsony hányadának van személyes tapasztalata a kábítószer-fogyasztókkal²¹ (Paksi et al. 2024), a véleményformálásban feltételezhetően közvetett tapasztalatok kaphatnak szerepet, melyben a média szerepe is relatíve jelentős lehet. A DrugScope „The Media Guide to Drugs” kiadványa szerint

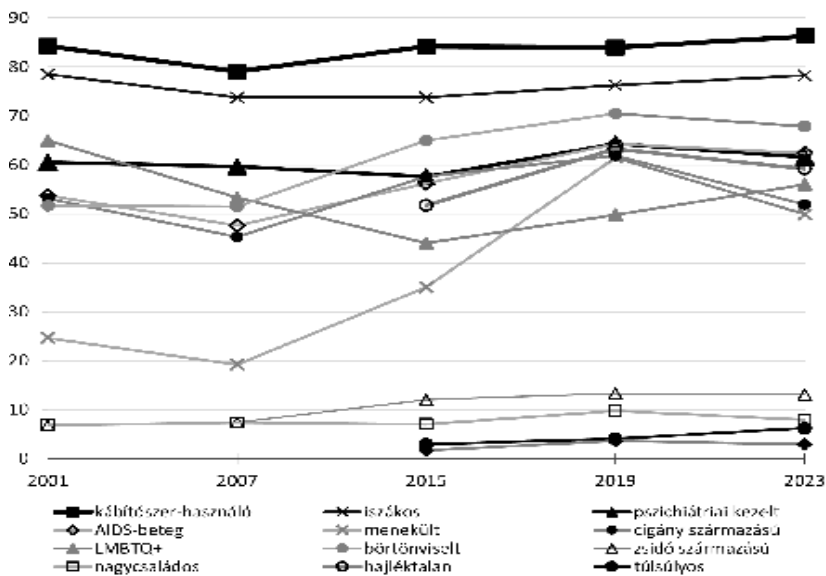
20 A drogfogyasztással kapcsolatos lakossági attitűdállapotokról (is) tudósító, 2001-ben indult – s az indulását követő években a szaktárca támogatásával végzett – lakossági vizsgálatosorozat (Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról: OLAAP) a 2007 és 2015 közötti 8 éves időszakban – a vizsgálatok 4 éves ismétlésére vonatkozó nemzetközi ajánlásoknak megfelelően (EMCDDA 2009) – 2011-re tervezett hulláma finanszírozási nehézségek miatt nem valósult meg.

21 A legutóbbi, 2023-ban készült drogepidemiológiai kutatás alapján a tiltott drogok életprevalencia-értéke a magyarországi 18–64 éves populációban 11,1% (Paksi et al. 2024), míg az európai országokban az országonkénti életprevalencia-értékek súlyozatlan átlaga (22,7%) több mint kétszerese, a legmagasabb érintettségű ország életprevalencia-értéke pedig több mint négyszerese (Spanyolország, 45,9%) a magyarországi átlagnak (https://www.euda.europa.eu/data/stats2025/gps_en#displayTable:GPS-106).

a média továbbra is az egyik legfontosabb információforrás olyan témákról, amelyek a nyilvánosság közvetlen tapasztalatain kívül esnek. Ez különösen akkor jelentős, amikor egy olyan erősen terhelt és átpolitizált témáról van szó, mint a drogok, ahol [...] rengeteg lehetőség nyílik súlyos problémákkal küzdők sztereotipizálására (Shapiro 2013: 2).

E feltételezhető összefüggés és a drogfogyasztók távolító/kirekesztő, a problémakezelést nehezítő társadalmi megítélése okán különösen fontos annak vizsgálata, hogy hogyan jelenik meg a drogjelenség a médiában.

1. ábra. A kábítószeresekkel kapcsolatos társadalmi távolság (a szomszédsági viszonyt elutasító válaszok aránya) 2001 és 2023 között, más társadalmi csoportok kontextusában (a magyarországi 18–64 éves népességben, a válaszolók %-ában)

Forrás: Paksi 2025

Célok

A tanulmányunk háttérét adó kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a fent idézett, a 2023-as lakossági attitűdállapotokat leíró kutatást (Paksi 2025) megelőző évben a lakosság által leginkább olvasott online sajtótermékek összességében hogyan jelenítették meg a drogjelenséget. Jelen tanulmány célja továbbá, hogy a drogfogyasztás médiareprezentációja vonatkozásában 2022. évről kapott eredményeket időbeni kontextusba helyezve, felvázoljuk a drogjelenség médiareprezentációja tekintetében azonosítható tendenciákat. E célok megvalósítása érdekében – a korábbi hazai kvantitatív

médiakutatásokkal való harmonizáció (Arnold 2006; Open Network 2005; 2007; 2008; Arnold és Paksi 2010), valamint más érzékeny témákban történő sajtóközlések (öngyilkosság, depresszió) vonatkozásában megfogalmazott szakmai ajánlások²² (NMHH 2025) szempontrendszer alapján – azonosított specifikus céljaink a következők voltak: *a)* Az online sajtó milyen ábrázolásmódban jeleníti meg a drogjelenséget (toleráns vs. elítélő). *b)* A drogjelenség mennyire jelenik meg differenciáltan. *c)* Milyen témákkal (bűnözés vs. betegség) társul a droghasználat. *d)* Milyen szakmai kontextusban ábrázolja a drogjelenséget (milyen intézmények, szakemberek kompetenciakörébe utalja, mennyire foglalkozik a jelenség okaival, megoldási/kezelési lehetőségekkel).

A tanulmány alapját képező vizsgálat leíró jellegű, célja a drogjelenség médiareprezentációjának megismerése, így elemzésünk során empirikus tényeken alapuló megállapításokat is csak a médiában megjelenő drogjelenség különböző dimenzióinak a leírása vonatkozásában tehetünk. Elemzésünk – ugyan feltehetően számos kontextuális összefüggést kereső kérdésselvetést indukál – nem terjed(het) ki a drogjelenség médiareprezentációjának vagy az azzal kapcsolatos változásoknak a hátterében meghúzódó különböző magyarázó tényezők (pl. drogpolitikai vagy médiapiaci kontextus) elemzésére. Ezekkel az összefüggésekkel kapcsolatban csak hipotézisekkel élhetünk. Ugyanakkor, mivel átfogó drog tematikájú kvantitatív sajtóelemzés utoljára 2007-ben történt, véleményünk szerint a jelen elemzés hiánypótlónak tekinthető.

Módszer

A vizsgálatba²³ a 2022. évi adatok alapján tíz leglátogatottabb magyar internetes portál (index.hu, telex.hu, origo.hu, 24.hu, femina.hu, nlc.hu, hvg.hu, portfolio.hu, 444.hu, blikk.hu²⁴) 2022-ben megjelent cikkeit vontuk be. A portálok kiválasztása során kizárólag az olvasottsági adatokat vettük figyelembe, a lapok egyéb médiapiaci jellemzőit (mint pl. bulvár vs. szeriöz lapok, tulajdonosi szerkezet) nem, így azok – a kutatás céljának megfelelően – a valós olvasottsági súlyuknak megfelelően kerültek a kiválasztott lapok körébe. Az adatgyűjtés során azok a cikkek kerültek kiválasztásra, amelyek tartalmazták a „drog”, „kábitószert”, „dízájnerdrog”, „biofű”, „herbál” kulcsszavak valamelyikét, és érdemben foglalkoztak a drogtémával. Összesen 4924

22 „Az Ajánlás röviden összefoglalja az öngyilkossággal kapcsolatos tudósítások bizonyított társadalmi hatását, és – a bizonyítékok felhasználásával – javaslatot tesz a médiszakemberek részére az öngyilkossággal kapcsolatos tudósítás mikéntjére, hogy az pontos, felelősségteljes és etikus legyen, segítse a média aktív, pozitív szerepét az öngyilkosságok megelőzésében.” (MNHH 2025: 2.) Eszerint az öngyilkossággal kapcsolatos médiatartalmak akkor tölthetnek be prevenciószerepet, ha foglalkoznak az okokkal, ha a szakemberek véleményét is megjelenítik, ha bemutatnak sikeresen kezelt válsághelyzeteket, alternatív megoldásokat, ha tájékoztatást adnak a segítségnyújtás lehetőségeiről.

23 A kutatás a HUN-REN-Corvinus Társadalomepidemiológiai Kutatócsoport támogatásával készült.

24 A vizsgálatba bevont portálok kiválasztása Közép-Kelet-Európa legnagyobb online kutatóintézet, a Gemius adatai alapján történt: <https://e-public.gemius.com/hu/rankings/5991>.

darab cikket²⁵ kaptunk a megadott keresőszavakra. Ez a 4924 cikk leképezi a legolvasottabb hazai portáloknak a drogjelenséggel kapcsolatos kifejezéseket tartalmazó összes írását. A kutatás során elemzett cikkeket a SentiOne médiafigyelő rendszeréből töltöttük le, statisztikai szoftverekkel elemezhető adatbázisokba rendezve. A cikkek nagy számára való tekintettel a találatokból egy 500 cikkre kiterjedő egyszerű véletlen mintát vettünk. A kiválasztott 500 cikkre kiterjedő minta reprezentálja a legolvasottabb hazai portálok drogjelenséggel kapcsolatos kifejezéseket tartalmazó írásait. Az 500 cikk áttekintése során 238 olyan cikket (47,6%) találtunk, amely több mint egy mondat erejéig foglalkozik a témával, s valóban a témával foglalkozik. Az elemzés nem terjedt ki tehát azokra a cikkekre, melyek tartalmazták ugyan valamelyik keresett kulcsszót, de a téma csak egy mondat erejéig jelent meg a cikkben, illetve az olyan, nem a témát érintő, de jelzőként, szóösszetétel tagjaként vagy mondatrészként a drog vagy kábítószer kifejezést átvitt értelemen tartalmazó cikkeket sem vettük figyelembe, mint például: „Úgy vagyok a parlamenti botrány hiányával, mint a kábítószeresek a droggal.” A kutatás során ezt a 238 cikket kódoltuk le, így az elemzések a 238 cikkre vonatkoznak. Ez a minta reprezentatívnak tekinthető a 10 legolvasottabb magyar internetes portálon megjelent drog tematikájú cikkekre nézve.

A részletes elemzésre került cikkeket kódutasításon alapuló kvantitatív tartalom-elemzéssel dolgoztuk fel. A korábbi hasonló sajtóelemzésekben is használt kódutasítást (Oprics és Paksi 1998; Elekes, Havas és Vörös 2013) alkalmaztuk kisebb módosításokkal, figyelembe véve a Kábítószer- és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelő Központja (EMCDDA, jelenlegi néven EUDA) ajánlásait (EMCDDA 2005). Húsz cikk próbakódolása alapján tapasztalt nehézségek, hibák mentén a kódutasítást módosítottuk és véglegesítettük. A kódolást szociológus hallgató²⁶ végezte a kutatásvezető felügyelete mellett. A kódutasítás az egyes specifikus célokon esetében a következő témákra terjedt ki:

25 A 4924 cikkből készült egy ún. topikmodellezés, erről részletesen lásd Hajdu (2024) tanulmányát (jelen tanulmányban erről nem írunk).

26 A kódolást Felföldi Tamás kutatási asszisztens végezte.

- *Általános jellemzők:* Cikk típusa; Cikk műfaja; Bulvár²⁷
- *Ábrázolásmód:* Droggal, drogfogyasztóval kapcsolatos attitűd, stílus, közlés-mód (toleráns²⁸, semleges/tényleíró²⁹, elítélő³⁰); Szenzációkeltő, túldramatizáló³¹ kifejezések; Drogfogyasztókkal kapcsolatos sztereotip ábrázolásmód³²
- *Differenciált reprezentáció:* Milyen szereket említ a cikk; Drogfogyasztó magatartások közötti differenciálás
- *Társított témák:* Bűnözés vs. betegség, hírességek, botrányok
- *Szakmai kontextus:* Kutatás, adat a cikkben; Szakmai intézmény, szakértő a cikkben; Drogfogyasztót megszólaltat a cikk; Droghibridáció oka, megoldása

27 Amikor a cikk felszínes, egyszerűsített gondolati tartalmakat közvetít, a célja a népszerűség-hajhászás és az adott médiatermék nézettségének sajátos eszközökkel történő növelése. A drog jellemzően valamilyen botrányhoz, híres személyhez köthető.

28 Ha az újságíró vagy az általa megszólaltatott pozitív ítéletet fejez ki a drogra, fogyasztóra vonatkozóan, azaz elfogadóan, elnézően viszonyulnak hozzájuk.

29 A tényleíró kategória tartalmazza a semleges cikkeket, illetve azokat is, amelyek nem közvetítenek attitűdöt. A drogfogyasztók esetében csak akkor lett kódolva, ha fogyasztóról szólt a cikk.

30 Korábbi kutatások alapján elítélést kiváltó tényezőnek tekintettük, ha a média a drogot, fogyasztót szenzációkeltő módon, kampányszerűen tálalta a befogadók elé, a droggal kapcsolatban annak veszélyességére, káros hatásaira koncentrált. Az ilyen probléma túlexponáló tálalása következtében az olvasó úgy érezheti, hogy „ehhez neki nem lehet köze, ilyesmi vele és környezetében nem történhet meg, azok a jelenségek, amelyekkel kapcsolatban személyes élménye van, nem ilyen veszélyesek”, azaz elidegenítő, eltávolító hatást válthat ki. Elítélést gerjesztő közlésmódnak tekintettünk bizonyos tematikus besorolásokat is. Tehát vizsgáltuk, hogy a megjelent írások mely témákkal hozták kapcsolatba a drogot/drogfogyasztót. (Például ilyen témáknak tekintettük: bűnözés, droggal kapcsolatos haláleset.)

31 Szenzációkeltő, túldramatizáló kifejezések alatt azt értettük, amikor a cikkben olyan kifejezések fordulnak elő, amelyek túlereagálják a droghibridációt, nem a valóságnak megfelelően közelítik meg a problémát, „nagy port felkavaró” eseményként mutatják be, illetve szenzációhajhász fogalmakkal társítják a droghibridációt.

32 Sztereotip ábrázolásmódnak azt tekintettük, ha olyan fogalmakkal társítják a droghibridációt, droghibridációt, amelyek révén a droghibridáció egy sematikus társadalmi típust jelenít meg, mint pl.: „A kezdő droghibridáció kezd, majd kimarad az iskolából, egyszer magába roskad, máskor teljesen felpörög”; „Gyenge jellemű, aki úton-módon keresi megoldást élete problémáira.”

1. táblázat. A 2022-es sajtóelemzés főbb módszertani jellemzőinek összefoglalása

Vizsgált időszak	2022. január 1. – 2022. december 31.
Vizsgált sajtótermékek	index.hu, telex.hu, origo.hu, 24.hu, femina.hu, nlc.hu, hvg.hu, portfolio.hu, 444.hu, blikk.hu
A vizsgált sajtótermékek típusa	online
Keresőszavak	Drog, kábítószer, dizájn drog, biofű, herbál
Kereső felület	SentiOne médiafigyelő
Találatok száma	4924 cikk
Mintavétel	Egyszerű véletlen mintavétel
Minta nagysága	Bruttó minta = 500; Nettó minta = 238
Elemzés módszere	Kódutasításon alapuló kvantitatív tartalomelemzés
Kódutasítás	Oprics és Paksi 1998; Elekes, Havas és Vörös 2013 módosításokkal

Forrás: saját szerkesztés

Eredmények

Általános jellemzők

2022-ben a kutatásba bevont 10 sajtótermék esetében az egy sajtótermékre jutó drog tematikájú cikkek száma 234.³³ A részletesen elemzett drogproblémával kapcsolatos 238 cikk közel kétharmada (63%) teljes egészben drog témával foglalkozik: azaz ha a drogjelenséget érinti a cikk, akkor jellemzően nem más témával párosítva ír a témáról, hanem a teljes cikket a drogprobléma bemutatására szánja az online sajtó (2. ábra). Inkább a hazai (58,4%), és kevésbé a nemzetközi helyzeten (47,5%) van a cikkek fókusza.

A cikkek műfaját vizsgálva megállapítható, hogy 2022-ben az online sajtóban megjelent, drog tematikájú közlések döntő részét (97,1%) hír, illetve híranalízis teszi ki, az összes többi műfaj³⁴ elenyésző arányban fordul elő. A cikkek több mint negyede (27,3%) a bulvár kategóriájába sorolható, felszínes, egyszerűsített gondolati

33 Az adat becslés alapján készült. A 2022-ben kutatásba bevont 10 sajtótermék esetében összesen 4924 cikket kaptunk a vizsgált keresőszavakra. Mint azt a módszertani részben leírtuk, a cikkek nagy számára való tekintettel a teljes találati listából egy 500 cikkre kiterjedő véletlen mintát vettünk, amiből 238 (47,6%) olyan cikket azonosítottunk be, amely több mint egy mondat erejéig foglalkozik a témával. A mintában kapott arányt a találatok teljes számára vonatkoztatva az egy sajtótermékre jutó drog témájú cikkek számára vonatkozó becslés a következő: $(4924 * 0,476)/10 = 234$.

34 Szerkesztőségi kommentár, tárca, jegyzet, tudományos írás, közlemény, vita, kerekasztal, interjú, tudósítás, riport, lap, könyv, filmszemle.

tartalmakat közvetít. Mindez azt jelzi, hogy a drogproblémát inkább felszínebb témaként érintik, és nem mennek bele mélyrehatóbb, hosszabb elemzésbe.

2. *ábra.* Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkek mekkora része foglalkozik a drogproblémával 2022-ben (a cikkek %-ában, N=238)

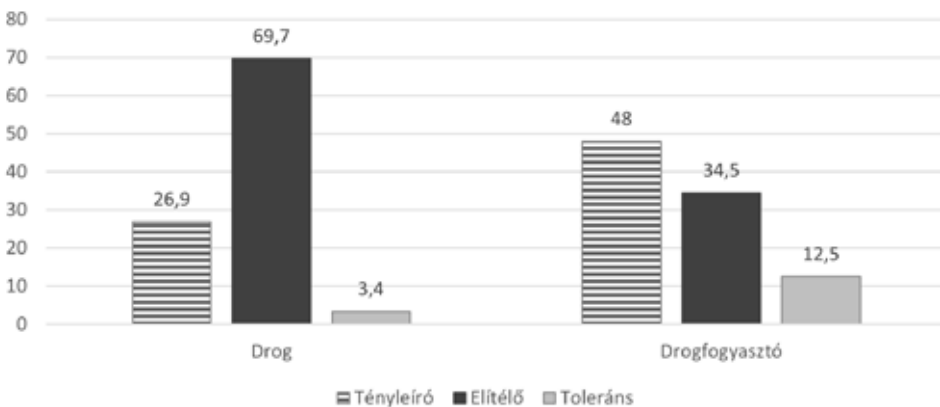

Forrás: saját szerkesztés

Ábrázolásmód

2022-ben a drog tematikájú online cikkek közel negyede használ szenzációkeltő kifejezést (23,5%), és 13,9%-a sztereotip ábrázolásban mutatja be a drogjelenséget. A cikkek többsége – több mint kétharmada – elítélően ír a drogról és csupán a cikkek negyedében olvasható tényleíró tálalásmód, továbbá jelentős (több mint egyharmad) a drogfogyasztót elítélően megjelenítő cikkek aránya. A drogokkal/drogfogyasztókkal nem értékmentesen foglalkozó cikkekben 2022-ben egyértelműen az elítélő attitűd van túlsúlyban (3. ábra).

3. *ábra.* Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben a droggal, illetve drogfogyasztóval szemben megjelenő attitűd 2022-ben (a cikkek %-ában; N_{drog} =238; N_{drogfogyasztó} =152)

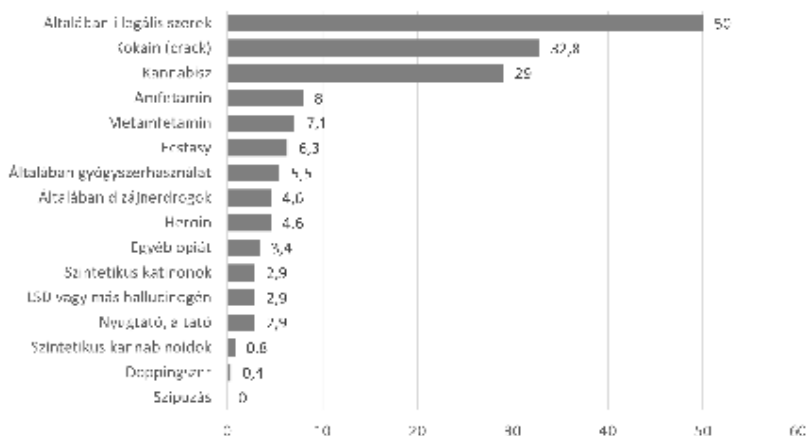
Forrás: saját szerkesztés

Differenciált reprezentáció

A drogfogyasztót ábrázoló cikkek jelentős többsége (91,3%) nem tesz különbséget a különböző gyakoriságú szerfogyasztói magatartások, vagyis az alkalmi fogyasztó és a rendszeres/problémás fogyasztó között, ami a differenciáltalanabb médiaképet erősíti.

Az online sajtó a cikkek felében általánosságban ír az illegális szerekről/drogokról, ami szintén differenciálatlan reprezentációra utal. A cikkek másik felében a különböző szerek/szertípusok ábrázolásával megjelenik a differenciálás, azonban az egyes szerek/szertípusok jelenléte jóval kisebb arányú (4. ábra): a leggyakrabban előforduló szer a kokain, ami a cikkek közel harmadában megjelenik, második helyen, 29%-kal a kannabisz szerepel. Az összes többi szer – köztük az utóbbi 12-13 évben egyre népszerűbb dizájnert drogok³⁵ is – a drogjelenséggel foglalkozó cikkek kevesebb mint 10%-ában jelenik meg. A dizájnert drogok a korábbi nagy sajtóvisszhang ellenére 2022-ben kis arányban szerepelnek az online sajtó hasábjain.³⁶

4. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló szerek 2022-ben (a cikkek %-ában; N=238)

Forrás: saját szerkesztés

35 Az új pszichoaktív szerek (ÚPSZ) vagy más néven a dizájnert drogok 2009–2010-es hazai megjelenése jelentős változást okozott a hazai drogpiacon. A fogyasztók körében hamar népszerűvé váltak a dizájnerek: ezek az új típusú szerek olcsóak, könnyen hozzáférhetőek; valamint – pont az újszerűségéből következő alulinformáltság miatt – a használóik alacsony kockázatot vélelmeztek. 2010 nyarán főképp a mefedron jelenléte növekedett a piacon, majd egyéb, legális dizájnerek, elsőként a stimuláló szintetikus kationok; majd 2010 őszén a szintetikus kannabinoidek is megjelentek.

36 Ez az első átfogó sajtóelemzés, amelyben a dizájnert szereket (szintetikus kationokat és kannabinoideket) is vizsgáltuk.

Társított témák

Az online sajtó 2022-ben legdominánsabban bűnözéssel/kínálatcsökkentéssel társítja a drogjelenséget: a cikkek közel kétharmadában a drog a bűnözés, a cikkek felében pedig a kínálatcsökkentés kontextusában³⁷ jelenik meg. A kínálatcsökkentés/bűnözés után – ezektől jelentősen lemaradva – a drogprobléma hírességekkel való, botrányjellegű társítása a harmadik leggyakoribb tematika, amit a drogok (jellemzően negatív) hatásával foglalkozó téma követ. A jogi keretekkel kapcsolatos cikkek aránya nagyon alacsony, 5%-ukban fordul elő. Figyelemre méltó, hogy azok a témák, amelyek „a drogfogyasztás betegség” képzetét erősíthetnék az olvasóban, elenyészően jelennek meg az online sajtóban: a kezelés-ellátás témát taglaló írások aránya nagyon alacsony, a prevencióval kapcsolatos tematika szinte nincs jelen, az e témát megjelenítő írások aránya mindössze 0,8%-ot tesz ki 2022-ben (5. ábra).

5. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló témák aránya 2022-ben (a cikkek %-ában, N=238)³⁸

Forrás: saját szerkesztés

Szakmai kontextus

A drogjelenséggel foglalkozó cikkek közül tízből három tartalmaz valamilyen adatot (25% hivatkozással, 5% anélkül). A kutatási eredményeket is bemutató cikkek aránya azonban mindössze 5,5% volt 2022-ben az online sajtóban.

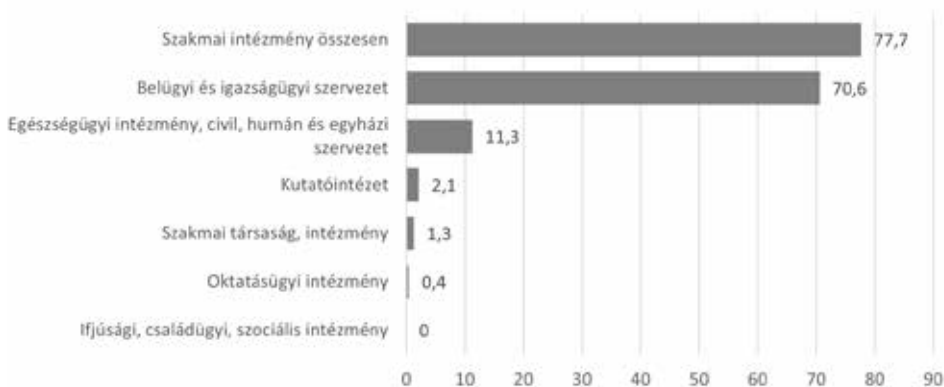
Az írások több mint háromnegyedében jutott szerephez valamilyen szakmai intézmény, azonban a drog tematikájú közlések egyértelműen belügyi/igazságügyi kompetenciakörbe való utalása jelenik meg a 2022-es online sajtóban. A legnagyobb arányban

³⁷ A kínálatcsökkentésen belül legnagyobb arányban a kereskedői bűnözés említése jellemző a cikkekben, a drogok hozzáférhetőségével és a drognövény termesztésével, drogok előállításával lényegesen kevesebb írás foglalkozik a vizsgált periódusban. A sajtóban nagy arányban foglalkoznak a cikkek a drog és a fogyasztói bűnözés kapcsolatával: a közlések több mint negyede érinti a témát.

³⁸ A részletes táblázatot lásd a Mellékletben.

(70,6%) a belügyi és igazságügyi szervezetek (pl. Országos Rendőr-főkapitányság, Határőrség Országos Parancsnoksága) fordulnak elő. A többi szakmai intézmény szereplése ehhez képest elenyésző arányú (6. ábra).

6. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben megszólaló szakmai intézmények 2022-ben (a cikkek %-ában; N=238)³⁹

Forrás: saját szerkesztés

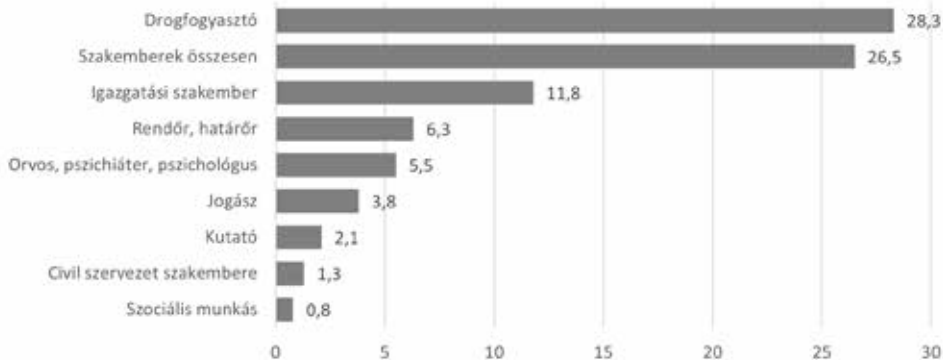
A szakmai intézményhez képest jelentősen kisebb szerepet kapnak a szakemberek a médiában, a vizsgált cikkek mindössze valamivel több mint negyede szólaltat meg szakembert. Legnagyobb arányban igazgatási szakember, majd rendőr, határőr, orvos, pszichiáter, pszichológus szólal meg, a legkisebb szerepet pedig a jogász, kutató, civil szervezet munkatársa vagy szociális munkás kapja. A sajtó a drogfogyasztót viszonylag aktívan ábrázolja, a cikkek 28,3%-ában szólaltatnak meg érintetteket, azonban ez a drogfogyasztó hírességek magas arányának tudható be (7. ábra).

A cikkek nagyon ritkán foglalkoznak a jelenség méretével: az írások döntő többségében (96,6%-ában) nem derül ki, hogy a cikk szerint milyen mértékű a drogprobléma Magyarországon.

A cikkek döntő hányada nem foglalkozik a drogprobléma hátterében álló tényezőkkel: mindössze valamivel több mint tizede (12,2%) említ valamilyen okot. A legnagyobb arányban egy egyéni ok, valamilyen mentális probléma jelenik meg, ettől jelentősen kisebb aránnyal a második leggyakrabban előforduló tényező a családdal kapcsolatos, majd következnek a makroszociális tényezők, a drogok hozzáférhetősége, a társadalmi normák, értékek. A drogpolitikai beavatkozásokat mindössze az írások 1,7%-a említi az okok között. A bűnözés (bűnöző életmód) mint ok pedig egyik cikkben sem jelent meg (8. ábra).

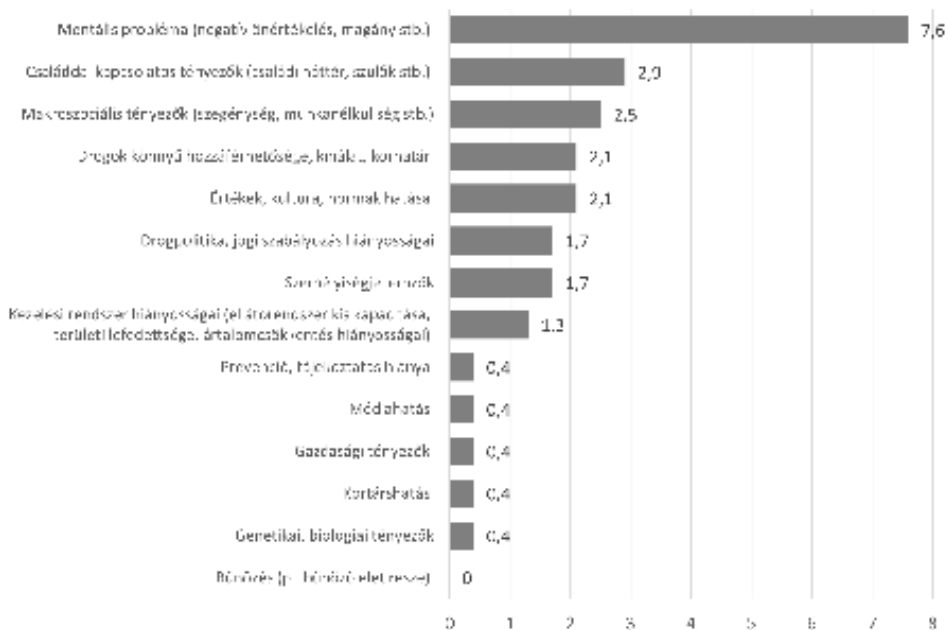
³⁹ Az összesen kategóriába az egyéb szakmai intézmény is számításba lett véve.

7. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben megszólaló szakember 2022-ben (a cikkek %-ában; N=238)⁴⁰

Forrás: saját szerkesztés

8. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló okok 2022-ben (a cikkek %-ában; N=238)

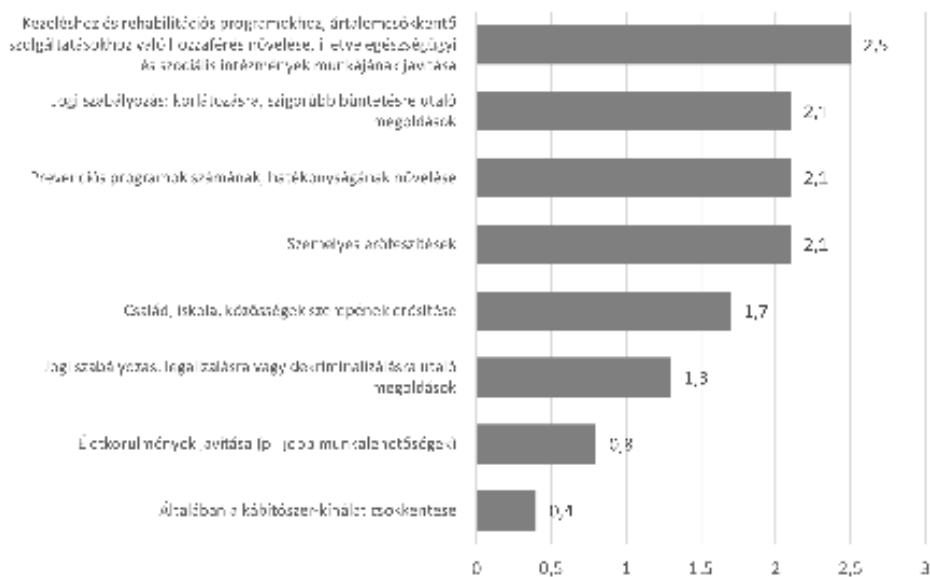

Forrás: saját szerkesztés

40 Az összesen kategóriába az egyéb szakember is számításba lett véve.

Az írások az okokhoz hasonlóan alacsony arányban foglalkoznak meg megoldásokkal a problémára (9. ábra): mindössze a cikkek 10,5%-a tesz említést valamilyen megoldásról. A legnagyobb – de még így is nagyon kis – arányban, a cikkek 2,5%-ában a kezeléshez, rehabilitációs programokhoz való hozzáférés növelésében látják a megoldást. A jogi korlátozást és/vagy a preventív programok számának növelését és/vagy a személyes erőfeszítést rendre a cikkek 2%-a említi mint megoldási lehetőséget.

9. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló megoldások 2022-ben (a cikkek %-ában; N=238)

Forrás: saját szerkesztés

Az eredmények időbeni kontextusa

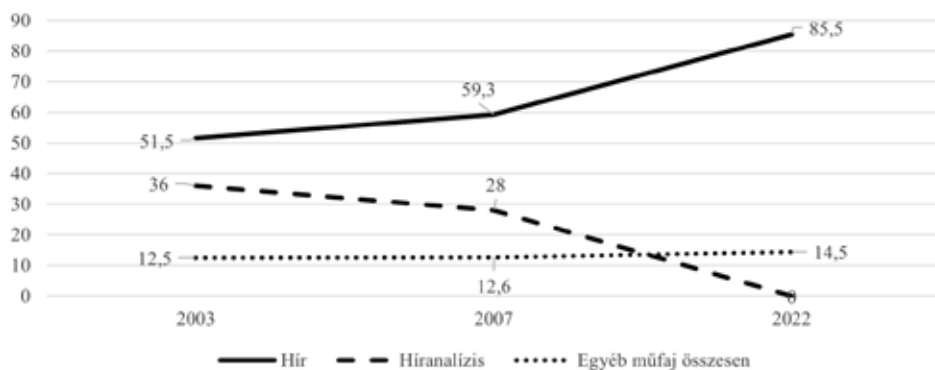
Az időbeni változások elemzéséhez a 2022-es eredményeket egy, az index.hu és origo.hu portálokon 2003-ban és 2007-ben megjelent, drog témájú cikket elemző kutatás eredményeivel (Arnold és Paksi 2010) vetjük össze. Tekintettel arra, hogy a 2022-es kutatás során vizsgált portálok közül a 2003-ra és 2007-re vonatkozó kutatás csak az index.hu és origo.hu portálokat vizsgálta, itt a 2022-es kutatásból is csak az origo.hu és az index.hu utódja, a telex.hu cikkeket vettük alapul az összehasonlításhoz. A 2003-as és 2007-es sajtóelemzés a 2022-es kutatással azonos módszerrel készült, így az eredmények összehasonlíthatóak.⁴¹

⁴¹ Csak azokat a változókat hasonlítjuk össze, amelyek a vizsgált években ugyanúgy lettek leködölve. Az egyes vizsgálatok részletes módszertani leírását lásd a Mellékletben.

Általános jellemzők változása

Az egy sajtótermékre jutó drog tematikájú cikkek száma 2003 és 2022 között nőtt (2003: 165 cikk; 2007: 184 cikk; 2022: 234 cikk), ugyanígy növekedés tapasztalható a hír műfajú cikkekben, és csökkenés a híranalízis műfajban készült írásokban (10. ábra).

10. ábra. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló cikkek műfaja 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben (a cikkek %-ában)

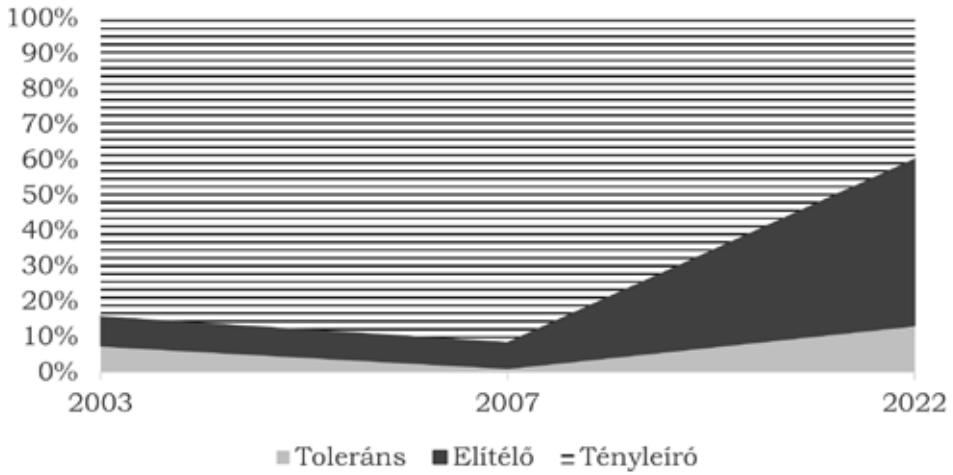
Forrás: saját szerkesztés

Az ábrázolásmód változása

A kétezres évek első évtizedében készült drog tematikájú sajtóelemzések alapján 2003 és 2007 között növekedés volt megfigyelhető a tényleíró cikkek arányában, és csökkenés az elítélő stílusú cikkek tekintetében. Azonban 2022-re ez a tendencia megfordult: jelentősen megugrott a drogfogyasztókat/drogokat elítélően megjelenítő cikkek aránya, és a korábbiakhoz képest csökkent a tényszerű tálalásmód. Ugyan a drogfogyasztókat/drogokat toleránsan bemutató cikkek aránya is valamelyest nőtt 2022-re, mindazonáltal a témval nem értékmentesen foglalkozó cikkekben 2022-ben egyértelműen az elítélő attitűd került túlsúlyba (11. és 12. ábra).

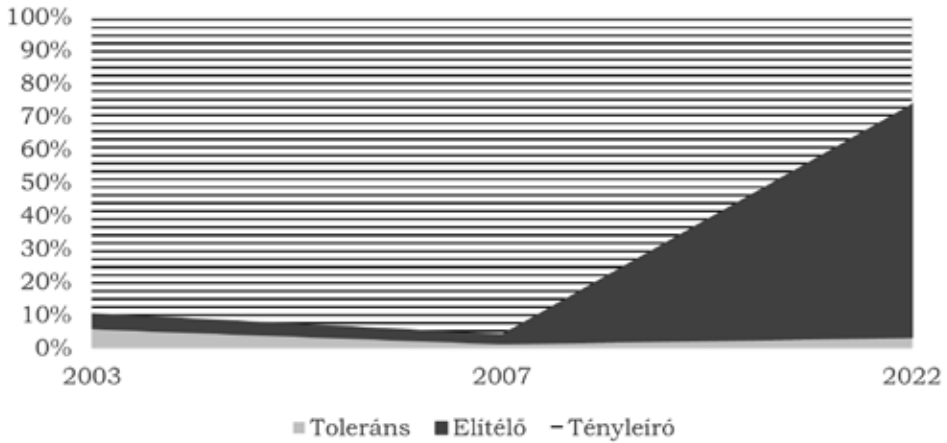
2003-ban és 2007-ben az online sajtó olvasóközönsége jellemzően olyan tényleíró ábrázolásmóddal, semleges attitűddel íródott cikkeket olvashattak a drogjelenséggel kapcsolatosan, amelyekre nem vagy csak nagyon alacsony (néhány százalékos) arányban volt jellemző a szenzációhajhász kifejezések használata és/vagy a sztereotíp ábrázolásmód. Ezzel szemben 2022-ben a cikkek több mint harmada használ szenzációkeltő kifejezést, és közel negyede sztereotíp ábrázolásban mutatja be a drogjelenséget (13. ábra).

11. ábra. A drogfogyasztóval szemben megjelenő attitűd az online sajtóban (origo.hu, index.hu/telex.hu) 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben (a cikkek %-ában)

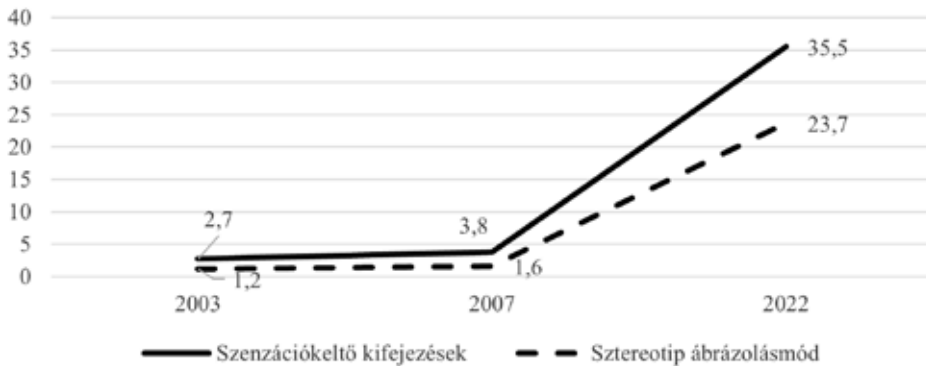
Forrás: saját szerkesztés

12. ábra. A droggal szemben megjelenő attitűd az online sajtóban (origo.hu, index.hu/telex.hu) 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben (a cikkek %-ában)

Forrás: saját szerkesztés

13. ábra. Cikkek stílusa, közlésmódja az online sajtóban (origo.hu, index.hu/telex.hu) 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben (a cikkek %-ában)

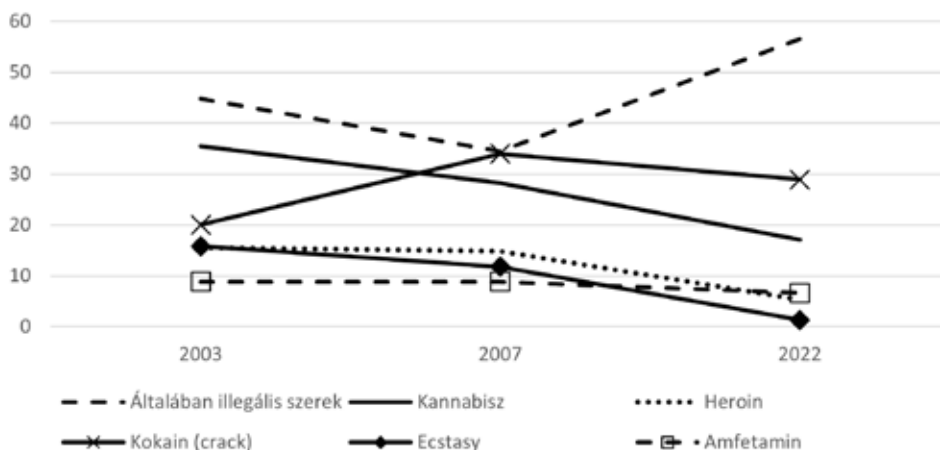
Forrás: saját szerkesztés

Differenciált reprezentáció változása

A sajtóban 2003-ban és 2022-ben az első három leggyakrabban előforduló szer/szercsoport tekintetében jelentős változás nem figyelhető meg: legnagyobb arányban általában az illegális szereket említi a sajtó. 2003-ban a cikkek közel felében, 2022-ben több mint felében általánosságban írtak az illegális szerekről/drogokról, azonban 2007-ben valamelyest kedvezőbb volt a kép, akkor a cikkek egyharmadában írtak általánosan az illegális szerekről. A szereket általában említő differenciálatlan megközelítés 2003 és 2007 között csökkent, majd a tendencia megfordult, és 2022-ben a 2003-ashoz képest is kevésbé differenciált kép jelenik meg az online sajtóban. A konkrétan említett szerek közül 2003-ban a kannabisz szerepel az első helyen, amelyet a kokain követ, majd 2007-ben és 2022-ben a kokain kerül első helyre. 2022-ben változás a korábbi évekhez képest, hogy a heroin és az ecstasy kisebb szerephez jut a sajtóban megemléített szerek között (14. ábra).⁴²

⁴² Megjegyezzük, hogy a szerek kódolása kicsit máshogy történt 2022-ben a korábbi évekhez képest. Míg 2022-ben az összes cikkben előforduló szer leködölásra került, addig a korábbi vizsgálatban az első hét szer. A kódolási mód változása miatt elsősorban nem az egyes évek adatait érdemes egymáshoz hasonlítani, hanem az egyes szerek egyes években megjelenő struktúrában elfoglalt helyét.

14. ábra. A cikkekben leggyakrabban előforduló szerek⁴³ az online sajtóban (origo.hu, index.hu/telex.hu) 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben⁴⁴ (a cikkek %-ában)

Forrás: saját szerkesztés

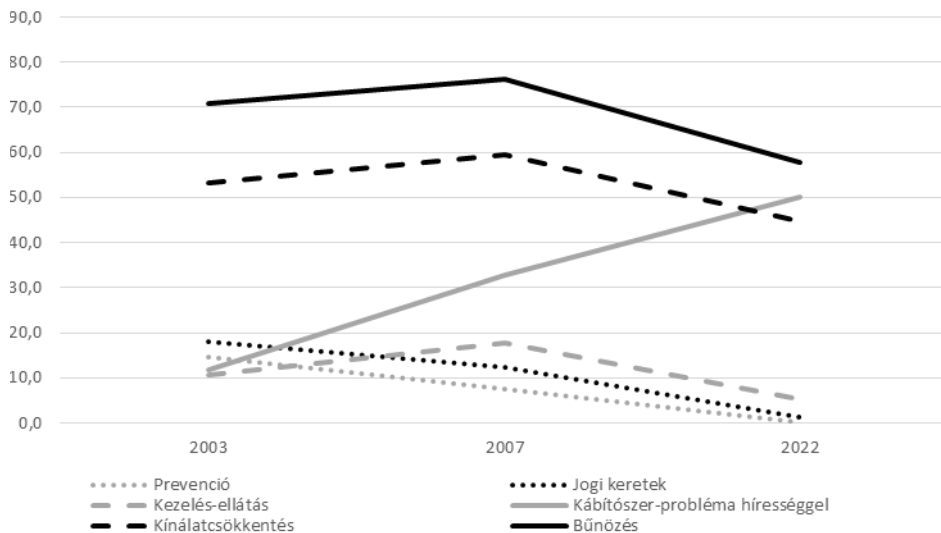
A társított témák változása

Az összes vizsgált évben a sajtó legdominánsabban a kínálatcsökkentéssel/bűnözéssel társítja a drogjelenséget. Míg 2003-ban a második, de az előbbi témánál lényegesen kevésbé hangsúlyos téma a jogi keretek, addig 2022-ben némi súlyyeltolódás figyelhető meg: a kínálatcsökkentés/bűnözés után a drogprobléma hírességekkel való társítása a második leggyakoribb tematika. A jogi keretekkel és a prevencióval kapcsolatos cikkek aránya pedig csökkenő tendenciát mutat 2003 és 2022 között. A kezelés-ellátás témát taglaló írások aránya növekedést mutat 2003 és 2007 között, azonban 2022-re jelentősen csökkent. Figyelemre méltó, hogy 2022-ben egyetlen prevencióval kapcsolatos téma sem jelent meg (15. ábra).

43 Azokat a szereket nem tüntettük fel, amelyek mindhárom adatfelvételi évben 5% alatti értéket mutatnak.

44 2003-ban és 2007-ben legfeljebb hétféle szer lett kódolva, míg 2022-ben az összes cikkben előforduló szer.

15. ábra. A cikkek tematikus társítása az online sajtóban (origo.hu, index.hu/telex.hu) 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben (cikkek %-ában)

Forrás: saját szerkesztés

A szakmai kontextus változása

Az évek előrehaladtával egyre kevesebb kutatás jelenik meg az online sajtóban, és egyre több adatot (többségében lehivatkozva) közölnek a cikkekben, azonban az adatok jelenléte jellemzően a bűnözés (tehát lefoglalási adatok) témával társítható (2. táblázat).

2. táblázat. Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló kutatás, adat 2003-ban, 2007-ben és 2022-ben (a cikkek %-ában)

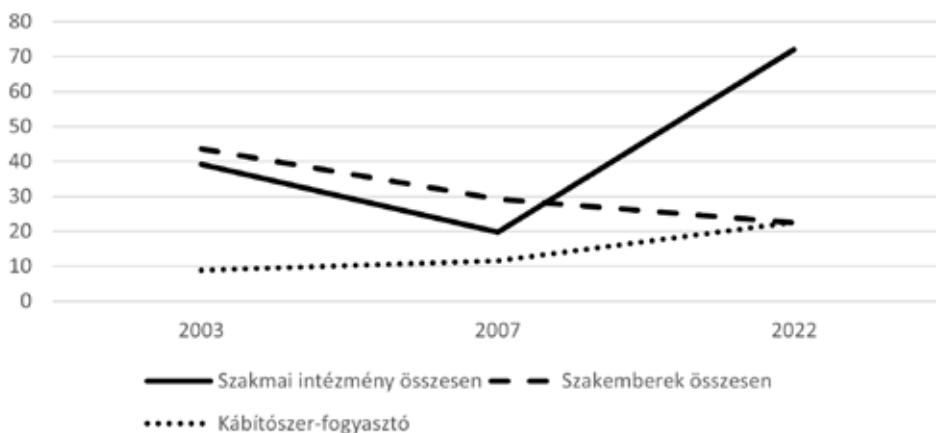
	2003	2007	2022
Kutatás a cikkben	6,1	3,3	1,3
Adat a cikkben	16,8	18,8	25,0
– lehivatkozva	6,7	4,4	19,7
– nem hivatkozva le	10,1	14,4	5,3

Forrás: saját szerkesztés

2003 és 2007 között csökkent azoknak a cikkeknek az aránya, amelyek megszólaltatnak valamilyen szakmai intézményt a drogproblémával kapcsolatosan, majd 2022-re markánsabb növekedés tapasztalható (16. ábra). Az összes vizsgált évben a legnagyobb arányban a belügyi, igazságügyi szervezetek fordulnak elő a sajtóban: azonban

míg 2007 tájékán csak minden hetedik–tizedik cikkre (13,7%) volt ez jellemző, 2022-re a drog tematikájú közlések egyértelműen belügyi/igazságügyi kompetenciakörbe való utalása jelenik meg (cikkek 63,2%-a). A cikkekben megszólaló szakemberek egyre kisebb szerepet kapnak a médiában. Ezzel szemben az online sajtó a drogfogyasztót egyre aktívabban ábrázolja, azaz az évek előrehaladtával egyre nagyobb arányban szólaltatja meg őket (16. ábra).

16. ábra. A cikkekben megszólaló szakmai intézmények, szakemberek, drogfogyasztók az online sajtóban (origo.hu, index.hu/telex.hu) 2003, 2007 és 2022-ben (a cikkek %-ában)⁴⁵

Forrás: saját szerkesztés

Diszkusszió

Jelen tanulmányban egyrészt azt vizsgáltuk, hogy 2022-ben az online sajtó összességében hogyan reprezentálta a drogjelenséget, másrészt időbeni kontextusba helyeztük a 2022-es eredményeket. Ennek érdekében – a korábbi kutatásokkal és médiaközlésekre vonatkozó ajánlások szempontrendszerével harmonizálva – azt vizsgáltuk, hogy az online sajtó milyen ábrázolásmódban, mennyire differenciáltan, milyen témákkal társítva és milyen szakmai kontextusban jelenítette meg a jelenséget. A téma 2022. évi médiareprezentációjának vizsgálata érdekében a 10 legolvasottabb portálon drogtémában megjelent írásokat elemeztük kódutasításon alapuló kvantitatív tartalom-elemzéssel, majd a 2022-es adatok időbeli kontextusának megteremtése céljából egy korábbi, a jelenlegi kutatással megegyező módszerrel készült sajtóelemzés (Arnold és Paksi 2010) 2003-as és 2007-es évre vonatkozó eredményeivel vetettük össze a 2022-es

⁴⁵ Az összesen kategóriába az egyéb szakmai intézmény is számításba lett véve.

kutatás adatainak egy, a korábbi vizsgálatokkal összehasonlítható (ugyanazon portálokra vonatkozó) részét.

Az ezredfordulót követő évtizedhez képest 2022-ra nőtt a témában megjelent cikkek száma a vizsgált portálokon, azonban a korábbiakhoz képest nagyobb mértékben dominálnak a hírjellegű, a témát nem részletesen kifejtő, a probléma árnyalására kevésbé képes írások – azaz a megjelent cikkek mennyiségi növekedése nem feltétlenül jelenti azt, hogy az online sajtóban megjelent írások révén a korábbiakhoz képest nagyobb lehetőség nyílt a drogjelenség mélyrehatóbb megismerésére.

Míg a kétezres évek első évtizedében készült kutatások azt jelezték, hogy a sajtó jellemzően tényleíró ábrázolásmóddal, semleges (azaz nem elítélő) attitűddel jelenítette meg a drogproblémát, kevésbé használt szenzációhajhász kifejezéseket és sztereotip ábrázolásmódot, addig ez, úgy tűnik, 2022-re eltűnik, s a drogprobléma társadalmi diskurzusba kerülését követő első időszakra jellemző (Oprics és Paksi 1998; Csízy és Szabó 2000) elítélő, sztereotip ábrázolásmód kerül ismét túlsúlyba, a sajtó viszonylag nagy arányban társítja a drogjelenséget valamilyen hírességhez, gyakran alkalmaz szenzációkeltő tálalásmódot. Mindez az olvasóban azt az érzést keltheti, hogy „ehhez neki nem lehet köze, ilyesmi vele és környezetében nem történhet meg”, azaz az elidegenítő mechanizmusok révén a drogjelenséggel/drogfogyasztókkal kapcsolatos távolságtartás erősödését/fenntartását eredményezheti.

2022-ben az online sajtó fele általánosságban ír a drogokról, összemossa a különböző szereket, homogén képet nyújtva a drogjelenségről, amely a lakosság drogokkal/drogfogyasztással kapcsolatos differenciált gondolkodásának támogatása szempontjából kedvezőtlenebb mintázatnak tekinthető.

Az írások domináns tartalmi jellemzői tekintetében a korábbi sajtóelemzésekhez hasonlóan azt láthatjuk, hogy a cikkek jelentős része 2022-ben is a bűnüldözéssel hozza kapcsolatba a drogjelenséget. Mindez a társadalom gondolkodásában folyamatosan a bűnözés és a drogjelenség összekapcsolódására vonatkozó képzetek megerősítését, ezáltal a drogfogyasztókkal kapcsolatos társadalmi távolság/kirekesztés fennmaradását eredményezheti. Ugyanakkor a kezelés-ellátás témát tárgyaló cikkek aránya rendkívül alacsony, a prevenció téma pedig 2022-re teljesen eltűnik, holott ezek hangsúlyosabb megjelenítése hozzájárulhatna a drogjelenség normalizálásához s ezen keresztül a társadalom toleránsabb, befogadóbb gondolkodásához, a „drogfogyasztás betegség, amely beavatkozást igényel” képzet kialakulásához vezethetne, másrészt a kezelésbe kerülést segíthetné elő azáltal, hogy információt szolgáltatna a kezelés-ellátás lehetőségeiről.

A cikkek szakmai kontextustát tekintve vegyes kép rajzolódik ki. A korábbiakhoz képest is elenyésző 2022-ben a kutatásokat bemutató cikkek aránya, ugyanakkor az adattartalmuk növekedett, de azok jellemzően a drogjelenséget bűnözéssel társító adatok. A cikkekben megszólaló szakmai intézmények a korábbi évekhez képest lényegesen nagyobb szerepet kapnak, azonban – az adatok bemutatásához hasonlóan – az intézményi megszólalásokban is egyértelműen a jelenség belügyi/igazságügyi kompetenciakörbe való utalása jelenik meg a 2022-es online sajtóban. A szakemberek

a szakmai intézményhez és a korábbi évekhez képest egyaránt kisebb szerepet kapnak a médiában. Pozitívum ugyanakkor, hogy az online média egyre aktívabban ábrázolja a drogfogyasztót, aminek kettős olvasata lehetséges: 1) Az, hogy a média több teret ad a fogyasztónak a megszólalásra, megteremti a lehetőséget arra, hogy a fogyasztók részt vegyenek a róluk való gondolkodás alakításában, ami pozitív tartalommal bír. 2) Azonban a 2022-es sajtóban megjelenő drogfogyasztók jelentős része híresség, ami mögött médiabotrány generálása, az olvasottság növelése céltételezés is állhat, ami meg épp hogy az előbbi ellentétét eredményezheti, és távolíthatja a problémát, a drogfogyasztót az olvasótól („ez csak hírességgel történhet meg”). A szakemberek alacsony arányú és egyre csökkenő szerephez jutásával összhangban az írások jelentős többsége nem foglalkozik a drogprobléma háttérében meghúzódó okok és a problémára adott lehetséges megoldások vizsgálatával. Azt láthatjuk tehát, hogy az online médiában a drogjelenség szakmai kontextusba helyezése korlátozottan jelenik meg, ami hátráltatja az olvasót abban, hogy a problémát mélyrehatóbban és szakszerűen megismerje, s a felszínes ismeretek szintén a távolítás, az előítéletek kialakulásának táptalaját képezhetik.

A drogfogyasztókkal szembeni stigma akadályozhatja továbbá az addiktológiai problémákkal küzdők ellátásba kerülését: egy, az addiktológiai ellátórendszerben dolgozó szakértők körében készült kvalitatív vizsgálat (Arnold és Kapitány-Fövény 2024) eredményei szerint többek között a kulturális, társadalmi tényezők – úgymint a média stigmatizáló, szenzációhajhász és nem szakszerű tálalásmódja, a társadalom stigmatizáló attitűdje, a sztereotípiákban gondolkodás és a tudatlanság – akadályozzák a kliensek ellátásba kerülését. A szerhasználattal kapcsolatos stigma súlyos negatív következményekkel járhat a testi, lelki egészségre nézve, mindemellett megakadályozhatja a kezelésbe kerülést, azt, hogy a kliensek merjenek segítséget kérni, az ellátóhelyre bejelentkezni (Chen, Johnny és Conway 2022; Arnold és Kapitány-Fövény 2024; Holland et al. 2024). A társadalmi stigmatizáció negatív következménye lehet többek között az addiktológiai problémákkal küzdőkben kialakuló fokozott önstigmatizáció (Chen et al. 2022), amely nemcsak a kezelésbe kerülés, hanem a kezelés hatékonyságának akadályozója is lehet (Arnold és Kapitány-Fövény 2024), többek között a csökkent énhatékonyság érzetén (Crapanzano et al. 2018) vagy akár a kezelésbe fordulás észlelt vagy elővételezett káros következményeitől való félelmen keresztül (pl. a munkáltatók kevésbé alkalmaznak olyan munkakeresőt, akiről kiderül, hogy szerhasználati zavar miatt kezelték) (Elkalla et al. 2023; Arnold és Kapitány-Fövény 2024). A média nem szakszerű tálalásmódja közvetetten megakadályozhatja az addiktológiai problémával küzdőket abban, hogy valós információt kapjanak a problémáról vagy arról, hol lehet segítséget kérni.

Fontos megemlíteni, hogy a média egy a sok egyéb szereplő között, amelynek hatása lehet a drogfogyasztással kapcsolatos közgondolkodásra: ugyanígy a család, az iskola, a kortárccsoportok, a munkaközösség, az egyház és mindemellett a – témánk szempontjából az epidemiológiai vizsgálatok alapján kevésbé meghatározó – személyes tapasztalás is lényeges szerepet tölthetnek be a vélemények formálásában:

„A különböző szocializációs ágensek különböző nézeteket közvetítenek, és együtt hatnak az emberekre, e hatások között pedig a média hatását nem lehet határozottan elkülöníteni a többitől – már csak azért sem, mert a különböző szocializációs ágensek a médiát is folyamatosan formálják, kölcsönhatásban állnak vele” (Bajomi-Lázár 2017: 74–75). Elfogadva a társadalom gondolkodását befolyásoló tényezők összetettségét, valamint a társadalom gondolkodása és a médiatartalmak kapcsolatának lehetséges kölcsönhatását, meg kell említenünk a drogjelenség médiareprezentációja tekintetében mutatkozó változások és a lakosság drogfogyasztókkal kapcsolatos gondolkodásával kapcsolatos kutatási eredmények (Paksi 2025) vonatkozásában tapasztalt hasonlóságokat. A drogfogyasztókkal kapcsolatos társadalmi távolság az ezredforduló követő években szignifikánsan csökkent akkor, amikor a drogjelenség médiareprezentációja területén is a tényleíró, kevésbé sztereotip ábrázolásmód irányába való elmozdulás volt jellemző. Majd amikor – a társadalmi távolság 2015-re történt visszarendeződését követően – 2023-ban minden idők legmagasabb stigmatizációját élhették meg a drogfogyasztók, a drogjelenség médiareprezentációjában a korábbiakhoz képest inkább jellemző volt a drogfogyasztókkal kapcsolatos távolságtartás fokozódásának a kockázatát hordozó tartalmak dominanciája.

A társadalom gondolkodásmódját befolyásoló ágensek sokszínűsége és kölcsönhatása mellett nem feledkezhetünk meg a médiaközlések háttérében álló tényezők összetettségéről sem. Kutatásunk kizárólag a drogjelenség médiareprezentációjának és változásának tekintetében azonosítható jelenségek leírására irányult, abból kiindulva, hogy a keretezés nagymértékben befolyásolja a szakpolitikai diskurzust. Ebből adódóan az elemzés nem terjedt ki a drogjelenség médiareprezentációja vagy az azal kapcsolatos változások háttérében meghúzódó különböző magyarázó tényezők módszeres tanulmányozására, azonban a drogjelenség médiareprezentációja tekintetében a kutatás alapján megmutatkozó tendenciákat és a tanulmány elején röviden áttekintett drogpolitikai/drogszakmai változások alakulását, szakaszait látva szembeötlő azok szinkronitása. A szakterület kibontakozásának/felívelésének időszaka egybeesni látszik a drogjelenség médiareprezentációja területén a tényleíró, kevésbé sztereotip ábrázolásmód megjelenésének időszakával, míg a szakmai közélet, illetve a drogpolitika erőzójével jellemezhető időszakban ezek a folyamatok visszarendeződni látszanak. A kutatás jellegéből adódóan természetesen ezek az összefüggések csak hipotetikus jellegűek, a kapcsolat létének, esetleg erősségének, illetve irányának vizsgálata további kutatásokra vár.

Szintén a kutatás továbbfejlesztése lehet az egyes médiumok közötti különbségek vizsgálata. Jelen kutatás nem vette figyelembe a tulajdonosi szerkezetet, a politikai irányultságot és műfajt, vagyis nem különböztette meg a kormánypárti és kormánykritikus, illetve a szeriöz és bulvárlapokat a drogjelenség reprezentációja szempontjából. A kutatás célja az volt, hogy képet adjon a drog médiareprezentációjáról, vagyis arról, hogy a nyilvánosságban a drogprobléma milyen módon jelenik meg, ebből adódóan a vizsgálat a legnagyobb elérésű online médiumokra fókuszált, függetlenül azok háttérétől.

Végül fontos megjegyezni a médiapiacon bekövetkezett változások újságírásra gyakorolt hatását, ami szintén befolyással lehet arra, hogy a drogjelenség hogyan jelenik meg a médiában. Az internet elterjedésével az online lapok száma dinamikusan megnőtt, a gyorsaság kulcseleme lett az újságírásnak. A hírversenyt és a híroldalak folyamatos frissülésének igénye maga után vonta az újságírók számának jelentős növekedését, a cikkek hipergyorsasággal történő gyártását, így a nem professzionális újságírás elterjedését. „Az újságírói deprofesszionalizáció eredménye az információs túlterheltség, a közjó szempontjából irreleváns témák napirendre kerülése, a közös tudásbázis megingása, az álhírek terjedése és a közbeszéd modortalanná válása. A deprofesszionalizálódás árát nemcsak a hagyományos szakmai értékeket képviselő újságírók, hanem a hírfogyasztók is megfizetik – rácafolva azokra a korai jóslatokra, amelyek az internet megjelenésétől a tájékozódás könnyebbé válását várták.” (Bajomi-Lázár és Boldog 2024: 22.) Ez a fajta deprofesszionalizáció feltehetően nemcsak a drogprobléma médiareprezentációjában érhető tetten, hanem más fontos társadalmi problémák médiamegjelenésében is.

Konklúzió

A korábbi sajtóelemzésekben (Arnold és Paksi 2010) megjelenő kedvező, a stigmatizáció potenciális csökkentésének lehetőségét hordozó tendenciák (pl. semleges, kevésbé szenzációhajhász tálalásmód, differenciált ábrázolásmód) után 2022-re újra az elítélő, szenzációhajhász attitűd jelenik meg dominánsan a médiában, ami a drogfogyasztókkal szembeni stigmatizációt mélyítheti el a társadalomban. A média szerepet játszhat a veszélyeket eltulzó sémák, a drogfogyasztókról a magyar lakosság körében jelen lévő torz kép kialakításában, illetve abban, hogy – az ellátásba kerülés, a segítségnyújtás szempontjából kockázatot jelentő – társadalmi távolságtartás az utóbbi időszakban fokozódott a drogfogyasztókkal szemben, így fontos lenne nagyobb hangsúlyt helyezni érzékenyítő képzésekre a médiamunkások körében. A drogjelenség elítélő, szenzációhajhász, sztereotip, nem szakszerű tálalásmódja, valamint a bűnözés kontextusába helyezése hozzájárulhat ahhoz, hogy a társadalomban elmélyül a drogfogyasztókkal szembeni stigmatizáció, növekszik a drogfogyasztókkal szemben tartott társadalmi távolság, mint ahogy azt a 2023-as drogepidemiológiai vizsgálat adataiban is láthattuk (Paksi 2025). A drogfogyasztókkal szembeni előítélet, stigmatizáció befolyásolhatja a szakpolitikákkal kapcsolatos nézeteket, elősegítheti a büntetés, kínálatcsökkentés típusú válaszokat, csökkentheti a prevenció, a kezelés-ellátás és az ártalomcsökkentés területén a bizonyítékokon alapuló beavatkozások támogatását (Kennedy-Hendricks et al. 2017; Holland et al. 2022; Guise et al. 2023), valamint megerősítheti a korlátozó és hatástalan egészségügyi politikákat (Harris et al. 2022). Az online média sematikus, szenzációhajhász, nem szakmai, differenciálatlan tálalásmódja a drogfogyasztással kapcsolatos stigmát erősítheti fel az olvasóban, távolítja a problémát, és akadályozhatja a hatékony addiktológiai problémákkal küzdő személyek támogatását facilitáló politikai döntéshozatalt. A média mintegy

prevenációs szintériként információt is szolgáltatathatna a problémáról, és elősegíthetné azt, hogy az emberek merjenek segítséget kérni: a média egy preventív, információs, érzékenyítő szintér lehetne, egy eszköz a sok közül a drogprobléma kezelésére. A drogjelenség megjelenítésének a preventív és a társadalmi befogadás szempontjából aktuálisan kedvezőtlen sajátosságai (tárgyilagosság hiánya, sztereotip ábrázolási mód, szakemberek alacsony és csökkenő arányú megszólaltatása, okok, megoldási módok megjelenítésének hiánya), a drogjelenség médiareprezentációjának alakulása, valamint annak a drogfogyasztókkal kapcsolatos társadalmi gondolkodással, illetve a drogpolitikai folyamatok alapján kirajzolódó időszakokkal való szinkronitása felveti a drogfogyasztással kapcsolatos médiaközlésekre vonatkozóan a nemzetközi gyakorlatban (Shapiro 2013) – s az öngyilkossággal kapcsolatos tudósításokra vonatkozóan 2012 óta Magyarországon is (MNHH 2025) – jelen lévő ajánlási rendszer kidolgozásának és elfogadásának szükségességét.

Hivatkozott irodalom

- Andorka Rudolf (1994): Deviáns viselkedések Magyarországon – általános értelmezési keret az elidegenedés és az anómia fogalmak segítségével. In *Devianciák Magyarországon*. Münnich I. és Moksony F. (szerk.). Budapest: Közélet Kiadó, 16–31.
- Arnold Petra (2006): Kábítószer-jelenség a 2005-ös nyomtatott sajtóban. (Nem publikált tanulmány.)
- Arnold Petra és Kapitány-Fövény Máté (2024): Addiktológiai ellátásba kerülést nehezítő tényezők a hazai segítő szakemberek percepciója tükrében. *Esély: Társadalom- és szociálpolitikai folyóirat* 35(1): 4–33. <https://doi.org/10.48007/esely.2024.1.1> .
- Arnold Petra és Paksi Borbála (2010): A kábítószer-jelenség reprezentációja az elektronikus és a nyomtatott sajtóban az elmúlt 10 évben. In *A média hatása a gyermekekre és a fiatalokra V. Balatonalmádi, 2009*. Gabos E. (szerk.). Budapest: Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat Magyar Egyesület, 162–177.
- Bácskay Andrea (1989): A kábítószerkérdés az ifjúsági sajtóban. *Alkohológia* 20(1): 22–28.
- Bajomi-Lázár Péter (2017): Manipulál-e a média? *Médiakutató*, 18(4): 61–79.
- Bajomi-Lázár Péter és Boldog Dalma (2024): A táviró és az internet. Két forradalmi hatású bináris és globális hálózat összehasonlítása. *Médiakutató* 15(1): 7–25. DOI: <https://doi.org/10.55395/MK.2024.1.1>
- Bátorfy Attila (2017): Az állam foglyul ejtésétől a piac fogvatartásáig. Orbán Viktor és a kormány médiamodellje 2014 után. *Médiakutató* 18(1–2): 7–30. Interneten: https://mediakutato.hu/cikk/2017_01_tavaszi_nyar/01_az_allam_foglyul_ejtesetol_a_piac_fogvatartasaig.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Bátorfy Attila (2022): Felvásárolt nyilvánosság. A támogatott beszéd problémája és a magyar kormány hirdetési gyakorlata. *Médiakutató* 23(1): 29–43. Interneten: https://www.mediakutato.hu/cikk/2022_01_tavaszi/02_felvasarolt_nyilvanossag.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.)
- Becker, Howard (1963): *Outsiders: Studies in the Sociology of Deviance*. New York: Free Press.
- Blumler, Jay G. és Elihu Katz (szerk.) (1974): *The Uses of Mass Communications: Current Perspectives on Gratifications Research*. Sage Annual Reviews of Communication Research, Volume 3. Interneten: <https://eric.ed.gov/?id=ED119208> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Busa Csilla, Füzesi Zsuzsa, Tistyán László és Személyácz János (2008): *Kirekesztődés és kirekesztés. Kérdőíves szociológiai vizsgálat a pécsi lakosság körében. Kutatási beszámoló*. Pécs: SZMM.

- Chen, Annie T., Shana Johnny és Mike Conway (2022): Examining Stigma Relating to Substance Use and Contextual Factors in Social Media Discussions. *Drug and Alcohol Dependence Reports* 5(3):100061. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.dadr.2022.100061>
- Chomsky, Noam és Edward Herman (1988): *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Pantheon Books.
- Crapanzano, Kathleen A. et al. (2018): The Association between Perceived Stigma and Substance use Disorder Treatment Outcomes: A Review. *Substance Abuse and Rehabilitation* 27(10): 1–12. DOI: <https://doi.org/10.2147/SAR.S183252>
- Csízay Orsolya és Szabó Gábor (2000): A sajtó által közvetített attitűdök megjelenése a középiskolások droggal kapcsolatos gondolkodásában a kilencvenes években Magyarországon. (TDK-dolgozat.) BKÁE.
- Csízay Orsolya, Szabó Gábor és Verbőczy Zsolt (1999): A kábítószer-probléma a sajtóban. (Egyetemi szemináriumi dolgozat.) BKE.
- Demetrovics Zsolt és Kun Bernadette (2009): Drogkutatások Magyarországon. In *Drogpolitika számokban*. Felvinczi Katalin és Nyírády Adrienn (szerk.). Budapest: L'Harmattan, 57–80.
- Demetrovics Zsolt és Rác József (2021): Addiktológiai pszichológia Magyarországon: az elmúlt 30 év áttekintése. *Magyar Pszichológiai Szemle* 76(3–4): 763–785. DOI: <http://doi.org/10.1556/0016.2021.00063>
- Elekes, Zsuzsa, Ádám Havas és Tamás Vörös (2013): Report on the Hungarian Media Study. Addiction and Lifestyles in Contemporary Europe: Reframing Addictions (ALICE RAP) Work Package 3. Images. (Kézirat.)
- Elkalla, Ibrahim H. R. et al. (2023): Assessing Self-stigma Levels and Associated Factors among Substance Use Disorder Patients at Two Selected Psychiatric Hospitals in Egypt: A Cross-sectional Study. *BMC Psychiatry* 23(1): 592. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12888-023-05093-0>
- EMCDDA (2005): *EMCDDA THEMATIC PAPERS — Youth media*. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Interneten: https://www.drugsandalcohol.ie/11655/1/EMCDDA_Thematic_paper_youth_media_.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).
- EMCDDA (2009): *An Overview of the General Populations Survey (GPS) Key Indicator. Technical Reports*. Lisbon: European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. <http://www.emcdda.europa.eu/publications/methods/gps-overview> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Felvinczi Katalin és Nyírády Adrienn (szerk.) (2009): *Drogpolitika számokban*. Budapest: L'Harmattan.
- Gerbner, George (1969): Toward „Cultural Indicators”: The Analysis of Mass Mediated Message Systems. *AV Communication Review* 17(2): 137–148.
- Goffman, Erving A. (1981): *A hétköznapi élet szociálpszichológiája*. Budapest: Gondolat.
- Guise, Andie et al. (2023): Stigma is Stopping an Evidence Based Response to Drug Overdose Deaths in the UK. *B.M.J.* 382: e074934. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj-2023-074934>
- Hajdu Miklós (2024): A magyar sajtóban megjelent rizikómagatartásokkal foglalkozó cikkek topikmodellézése. (Kézirat.) HUN-REN Corvinus Társadalomepidemiológiai Kutatócsoport.
- Hall, Stuart (1980): Cultural Studies: Two Paradigms. *Media, Culture and Society* 2(1): 57–72. DOI: <https://doi.org/10.1177/016344378000200106>
- Hann Endre et al. (2023): *Tájékoztató szigetek egy polarizált médiarendszerben*. (Mérték Füzetek, 29.) Budapest: Mérték Médiaelemző Műhely. Interneten: https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/07/Mertek-fuzetek_29.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Harris, Magdalena et al. (2022): Barriers to Management of Opioid Withdrawal in Hospitals in England: A Document Analysis of Hospital Policies on the Management of Substance Dependence. *BMC Medicine* 20(1): 151. DOI: <https://doi.org/10.1186/s12916-022-02351-y>
- Herman, Edward S. és Noam Chomsky (2008): *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. Bodley Head.

- Holland, Adam et al. (2022): Analysis of the UK Government's 10-year Drugs Strategy: A Resource for Practitioners and Policymakers. *Journal of Public Health* 45(2): e215–e224. DOI: <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdac114>
- Holland, Adam et al. (2024): Making Sense of Drug Use and Dependence: A Scoping Review of Mass Media Interventions Intended to Reduce Stigma towards People Who Use Drugs. *International Journal of Drug Policy* 132: 104543. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2024.104543>
- Jessor, Richard (1974): A mértéktelen alkoholfogyasztás szociálpszichológiája. Egy három etnikai csoportból álló település vizsgálatának eredményei. In *A deviáns viselkedés szociológiája*. Andorka Rudolf, Buda Béla és Cseh-Szombathy László (szerk.). Budapest: Gondolat, 323–337.
- Kaló Zsuzsa (2016): Szintetikus szerek online médiareprezentáció elemzése. (Nem publikált tanulmány.)
- Kapitány-Fövény, Máté és Demetrovics Zsolt (2017): Utility of Web search query data in testing theoretical assumptions about mephedrone. *Hum. Psychopharmacol.* 32(3). DOI: <https://doi.org/10.1002/hup.2620>
- Kassai Szilvia et al. (2017): „Someone Else's Problem”: New Psychoactive Substances in the Online Hungarian Media. *Journal of Psychoactive Drugs* 1: 47–51. DOI: <https://doi.org/10.1080/02791072.2016.1267419>
- KCKT (2015): *Élő jelentés a magyarországi droghelyzetről*. Budapest: Kábítószerügyi Civil Koordinációs Testület. Interneten: <http://www.mat.org.hu/dok/pdf/00172.pdf> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- KCKT (2017): *A Nemzeti Drogellenes Stratégia féldős értékelése. A kábítószerügy területén dolgozó szervezetek és szakemberek percepciói alapján*. Budapest: Kábítószerügyi Civil Koordinációs Testület. Interneten: <http://www.mat.org.hu/dok/pdf/00173.pdf> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Kennedy-Hendricks, Alene et al. (2017): Social Stigma toward Persons with Prescription Opioid Use Disorder: Associations with Public Support for Punitive and Public Health-oriented Policies. *Psychiatric Services* 68(5): 462–469. DOI: <https://doi.org/10.1176/appi.ps.201600056>
- Klapper, Joseph T. (1960): *The Effects of Mass Communication*. Free Press.
- Korf, Dirk J. (1995): *Dutch Treat: Formal Control and Illicit Drug Use in the Netherlands. / Formele controle en het gebruik van illegale drugs in Nederland*. Amsterdam: Thesis Publishers.
- Lancaster, Kari et al. (2011): Illicit Drug and the Media: Models of Media Effects for Use in Drug Policy Research. *Drug Alcohol Rev.* 30: 397–402. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1465-3362.2010.00239.x>
- Lasswell, Harold D. (1927): The Theory of Political Propaganda. *American Political Science Review* 21(3): 627–631. DOI: <https://doi.org/10.2307/1945515>
- Lazarsfeld, Paul F. (1944): The Controversy over Detailed Interviews: An Offer for Negotiation. *Public Opinion Quarterly* 8(1): 38–60. DOI: <https://doi.org/10.1086/265666>
- Lemert, Edwin M. (1974): Társadalmi struktúra, társadalmi kontroll és deviáció. In *A deviáns viselkedés szociológiája*. Andorka Rudolf, Buda Béla, Cseh-Szombathy László (szerk.). Budapest: Gondolat, 64–79.
- Link, B. G. et al. (1997): On stigma and its Consequences: Evidence from a Longitudinal Study of Men with Dual Diagnosis of Mental Illness and Substance Abuse. *J. Health Soc. Behav.* 38(2): 177–190. DOI: <https://doi.org/10.2307/2955424>
- McCombs, Maxwell és Shaw Donald (1972): The Agenda-setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly* 36(2): 176–187. DOI: <https://doi.org/10.1086/267990>
- Molnár Dániel (2016): *Kábítószer-politika Magyarországon 1990 és 2014 között*. (Doktori értekezés.) Pécs: PTE. <https://pea.lib.pte.hu/server/api/core/bitstreams/d2a45cbe-73b5-423e-9525-1fde6c38db7f/content> (tetöltve: 2025. 11. 07.).
- Murji, Karim (1998): The Agony and the Ecstasy: Drugs, Media, and Morality. In *The Control of Drugs and Drugusers: Reason or Reaction?* Coomber Ross (szerk.). Westport, CT: Harwood Academic, 69–85. Interneten: <http://www.psychedelic-library.org/murji.htm> (letöltve: 2025. 04. 15.).

- Nemzeti Drog Fókuszpont (2004): *2004-es Éves Jelentés az EMCDDA számára – „MAGYARORSZÁG”. Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról*. Interneten: https://bmprojektek.kormany.hu/download/b/ed/53000/NDF_jelent%C3%A9s_2004.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Nemzeti Drogmegelőzési Iroda (2011): *Előterjesztés a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság 2011. augusztus 25-i ülésének 1. napirendi pontjához*. Az új nemzeti drogstratégia koncepcionális alapvetései.
- NMHH (2025): *A média- és hírközlési biztos ajánlása az öngyilkosságokról szóló tudósításokhoz*. Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság. Interneten: https://nmhh.hu/dokumentum/209412/A_mdia_s_hrkzlsi_biztos_mdostott_ajnlisa_az_ongyilkossagokrl_szl_tudostsokhoz.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Nyírády Adrienn és Schmidt Andrea (2000): A drog és a média. A kábítószer-probléma megjelenése a közszolgálati rádióban és az írott sajtóban. ISM kutatási beszámoló. (Nem publikált tanulmány.)
- Nyizsnányi Anna Eszter és Csorba József (2003): *Ártalomcsökkentés Magyarországon*. (TASZ Drogpolitikai Füzetek, 5.) Interneten: <https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/02/5-DROGFUZET.pdf> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Open Network (2005): Kábítószerkép az írott sajtóban 2000–2004. (Nem publikált tanulmány.)
- Open Network (2007): Drogjelenség az írott sajtóban 2006. (Nem publikált tanulmány.)
- Open Network (2008): Drog és sajtó 2007. (Nem publikált tanulmány.)
- Oprics Judit és Paksi Borbála (1998): Fialatok a drogról. *Educatio* 7(2): 305–315.
- Országgyűlés (2005): *Nemzeti stratégia a kábítószer-probléma visszaszorítására*. Budapest. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a00h0096.OGY> (letöltve: 2025. 11. 07.)
- Országgyűlés (2009): *Nemzeti Stratégia a kábítószer-probléma kezelésére 2010–2018*. Budapest. <https://njt.hu/jogszabaly/2009-106-30-41> (letöltve: 2025. 11. 07.)
- Országgyűlés (2013): *Nemzeti Drogellenes Stratégia 2013–2020. Tiszta tudat, józanság, küzdelem a kábítószer-bűnözés ellen*. Budapest. <https://www.parlament.hu/irom39/11798/11798.pdf> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Paksi Borbála (1994): A drogfogyasztásról, a drogfogyasztókról kialakult/kialakított sémák. *Szenvedélybetegségek* 2(5): 362–366.
- Paksi Borbála (2000): A szintetikus szerek képe a magyarországi sajtóban. In *A szintetikus drogok világa*. Demetrovics Zsolt (szerk.). Budapest: Animula, 70–89.
- Paksi Borbála (2019): Magyarországi tendenciák az iskolai prevenció területén. *Ecucatio* 28 (3): 441–458. DOI: <https://doi.org/10.1556/2063.28.2019.3.1>
- Paksi Borbála (2025): Szerhasználókkal és viselkedési addikciókban érintett társadalmi csoportokkal kapcsolatos lakossági vélekedések. In *Addiktológiai Kutatások 2025 konferencia. 2025. április 4*. Budapest: ELTE PPK.
- Paksi Borbála és Arnold Petra (2010): A jogerősen elítélt fogvatartottak droghasználata. *Börtönügyi Szemle* 1: 1–23.
- Paksi Borbála, Felvinczi Katalin és Schmidt Andrea (2011): Az iskolák prevenció aktivitása. In *Drogprevenció és egészségfejlesztés az iskolában*. Paksi Borbála és Demetrovics Zsolt (szerk.). Budapest: NDI–L'Harmattan, 95–170.
- Paksi Borbála, Magi Anna és Gurály Zoltán (2021): A hajléktalan emberek pszichoaktív szerhasználata. *Esély* 32(1): 62–69. DOI: <https://doi.org/10.48007/esely.2021.1.5>
- Paksi Borbála et al. (2024): Drogfogyasztás a magyarországi felnőtt népesség körében. A 2023. évi „Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról” (OLAAP 2023) első eredményei. In *A Magyar Addiktológiai Társaság XIV. Országos Kongresszusa – Előadáskivonatok*. Felvinczi Katalin és Eisinger Andrea (szerk.). Budapest: L'Harmattan, 7–8. <http://www.mat.org.hu/dok/kongresszus/00001.pdf> (letöltve: 2025. 11. 07.)
- Pan, Zhongdang és Gerald M. Kosicki (1993): Framing Analysis: An Approach to News Discourse. *Political Communication* 10(1): 55–75. DOI: <https://doi.org/10.1080/10584609.1993.9962963>

- Pelbát Gergely et al. (2017): Portrayal of New Psychoactive Substances in the Hungarian Online Media. *Int. J. Ment. Health Addiction* 15: 110–117. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11469-015-9629-z>
- Rácz József (1989): A drogfogyasztás sémájának társadalmi konstrukciója Magyarországon. *Alkohológia* 20(1): 28–35.
- Rácz József és Kassai Farkas Ákos (2022): A kényszer-elvonókúrától a pszichoterápiáig. Szemelvények és tendenciák a hazai addiktológia történetéből. In *Az addiktológiai zavarok pszichoterápiája*. Kiss Anna, Farkas Judit és Kapitány-Fövény Máté (szerk.). Budapest: Medicina, 41–64.
- Ritson, E. B. (1999): Alcohol, Drugs and Stigma. *Int. J. Clin. Pract.* 53(7): 549–551. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1742-1241.1999.tb11798.x>
- Room, Robin (2007): Az alkohol- és droghasználathoz kapcsolódó stigma és szociális egyenlőtlenségek. *Addiktológia* 7(3): 232–254.
- Shapiro, Herry (2013): *The Media Guide to Drugs. Key Facts and Figures for Journalists*. London: DrogScope. Interneten: <https://www.drugwise.org.uk/wp-content/uploads/media-guide-2013.pdf> (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Tankard, James W. Jr. (2001): The Empirical Approach to the Study of Media Framing. In *Framing Public Life*. Stephen D. Reese, Oscar H. Gandy Jr., August E. Grant (szerk.). Routledge, 111–121.
- Társaság a Szabadságjogokért (é. n.): Kutatás a sajtó működésének állami akadályoztatásáról. A 2020. március és 2021. január közötti időszak tapasztalatai. Interneten: https://tasz.hu/wp-content/uploads/2024/01/tasz_sajtokutatas_3.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).
- Terestyéni Tamás (1989): Kábítószer-problémával kapcsolatos tartalmak a magyar tömegkommunikációs eszközök 1988. évi közléseiben. *Alkohológia* 19(4): 38–48.
- Urbán Ágnes (2024): The Restructuring of the Hungarian Media System. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy* 15(3): 25–49. DOI: <https://doi.org/10.14267/CJSSP.2024.3.2>
- Vicsek Ferenc (2024): *Politikai Propaganda Indikátor '24*. Budapest: Mérték Médiaelemző Műhely. Interneten: https://mertek.eu/wp-content/uploads/2024/09/PPI_2024.pdf (letöltve: 2025. 11. 07.).

Melléklet

*Az online sajtóban megjelent drog tematikájú cikkekben előforduló témák arányai
2022-ben (a cikkek %-ában N=238)*

Témák	%
Prevenció összesen	0,8
Iskola	0,4
Kezelés-ellátás összesen	5,0
Általában a drogfogyasztók kezelése	4,6
Drogfogyasztók kezelése alacsonyküszöbű (drop-in) vagy utcai megkereső szolgáltatások keretében	1,7
Kínálatcsökkentés összesen	52,5
Drogok hozzáférhetősége	3,4
Drognövények termesztése, drogok előállítása	2,9
Drog és kereskedői bűnözés	50,0
Bűnözés összesen	65,1
Drog és kereskedői bűnözés	50,0
Drog és fogyasztói bűnözés	26,1
Drog és bűnözés, illetve drogosok és a bűnözés kapcsolata	13,0
Egyéb tartalmi jellemzők	
Drogprobléma sporttal (nem prevenció)	2,1
Drogprobléma kultúrával (film, könyv stb.)	6,7
Drogprobléma hírességgel (botrányjellegű)	37,8
Drog hatása	29,0
– Drogok negatív hatása	27,7
– Drogok pozitív hatása (pl. orvoslásban)	2,1
Drog hatása alatt vezetés	4,6
Jogi keretek	4,6

Forrás: saját szerkesztés

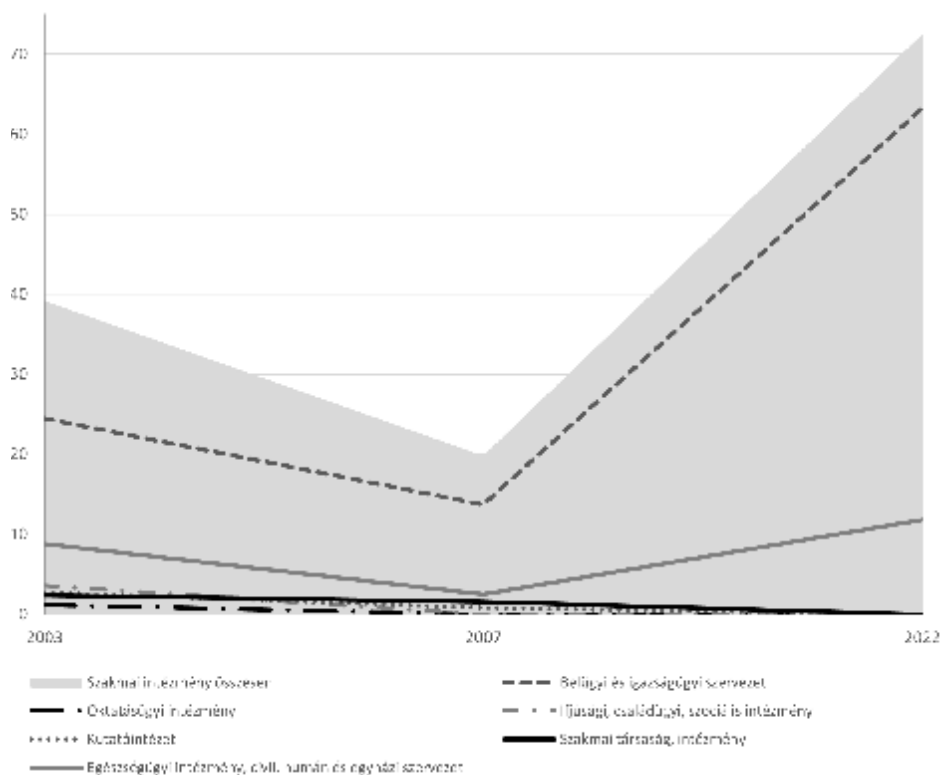
Az időbeni kontextushoz felhasznált sajtóelemzések módszertani jellemzői

Év	2003	2007	2022
Vizsgált sajtótermékek	index.hu, origo.hu	index.hu, origo.hu	telex.hu ⁴⁶ , origo.hu
A vizsgált sajtótermékek típusa	online	online	online
Keresőszó	Drog, kábítószer	Drog, kábítószer	Drog, kábítószer, dizájnerdrog, biofű, herbál
Mintavétel	Teljeskörű	Teljeskörű	Egyszerű véletlen mintavétel
Minta nagysága	330	367	76
Elemzés módszere	Kódutasításon alapuló kvantitatív tartalomelemzés	Kódutasításon alapuló kvantitatív tartalomelemzés	Kódutasításon alapuló kvantitatív tartalomelemzés
Kódutasítás	Oprics és Paksi 1998	Oprics és Paksi 1998	Oprics és Paksi 1998, Elekes, Havas és Vörös 2013 kisebb módosításokkal

Forrás: saját szerkesztés

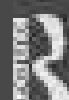
⁴⁶ 2020-tól az index.hu-nál vezetőváltás történt, és a korábbi index.hu munkatársak telex.hu néven folytatták a munkát. Az összehasonlítás miatt a telex.hu-t vesszük alapul. Lásd: <https://www.direkt36.hu/az-index-ostromanak-szinfalak-mogotti-tortenete/>

A cikkekben megszólaló szakmai intézmények az online sajtóban
2003, 2007 és 2022-ben (a cikkek %-ában)⁴⁷

Forrás: saját szerkesztés

⁴⁷ Az összesen kategóriába az egyéb szakmai intézmény is számításba lett véve.

The Routledge Companion to Diasporic Jazz Studies

Edited by *Ádám Háyas*, *Bruce Johnson*, and *David Ham*